

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Martin Batko

**Komparace politických stran ODS a TOP 09:
program versus realita**

Bakalářská práce

Praha, 2014

Autor: **Martin Batko**

Vedoucí práce: **PhDr. Kamil Švec, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2014**

Bibliografický záznam

BATKO, Martin. *Komparace politických ODS a TOP: program versus realita*. Praha, 2014, 57 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Kamil Švec, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce *Komparace politických stran ODS a TOP 09: Program versus realita* analyzuje, jak si zmíněné politické subjekty vedly v naplňování svého volebního programu. Úvod práce patří teorii stranických systémů, v jejímž rámci je typologie Giovanni Sartoriho a Jeana Blondela aplikovaná na české fungování systému stran. Ve druhé části je pozornost věnována teorii stranických rodin podle Klause von Beymeho, kde je důraz kladen na konzervativní a liberální myšlení, ke kterému se obě studované strany hlásí. Pro zjištění hlavního cíle bakalářské práce je využita komparativní metoda synchronní, která bude za pomoci volebních programů pro volby do Poslanecké sněmovny ČR v roce 2010 hodnotit, do jaké míry se jednotlivým stranám podařilo své programové body přenést do praxe a která ze dvou zkoumaných stran byla v tomto ohledu úspěšnější. Analýza je provedena ve čtyřech tematických oblastech, na které strany již v předvolebním období kladly důraz. Jedná se o hospodářskou politiku, boj proti korupci a sociální systém, v jehož rámci bude v samostatné podkapitole hodnocena důchodová reforma. V rámci zkoumání bylo zjištěno, že obě studované strany byly v naplňování svého programu podobně úspěšně, přičemž nejproblematictější ze zkoumaných oblastí byla hospodářská politika. Výsledky zkoumání naznačily, že strana TOP 09 byla v realizaci svého volebního programu o něco málo úspěšnější než ODS.

Abstract

The bachelor thesis "*Comparison of the Political Parties ODS and TOP 09: Programme versus Reality*" analyses how successful were the mentioned political parties in the implementation of their election programmes in actual fact. The beginning of this thesis deals with the theory of the party systems. The Giovanni Sartori's and Jean Blondel's

typologies are applied to the Czech party system. The second section of this part follows up the Klaus von Beyme's theory of the party families, the emphasis is put on the conservative and liberal thinking, which the political parties ODS and TOP 09 recognize as their own ideologies. By using the election programs, comparative method will find out which of the studied party was more successful in the implementation of their promises into the reality. The Comparison analyses the election programs of the both parties for the elections to the Chamber of Deputies of the Czech Republic in 2010. Evaluation has been done in four sections, which are the economic policy, the struggle against corruption, the social system and the pension reform. It has been found out that both parties were in their actions similarly successful, the most problematic of studied parts was the economic policy. Nevertheless, TOP 09 has implemented slightly more promises into the reality than ODS.

Klíčová slova

politická strana, ODS, TOP 09, stranický systém, stranické rodiny, komparace, volební program, Česká republika

Key Words

political party, ODS, TOP 09, party systems, party families, comparison, election program, Czech Republic

Rozsah práce

122 737 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. 5. 2014

Martin Batko

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce PhDr. Kamilu Švecovi, Ph.D. za podnětné rady a poznámky při zpracování této bakalářské práce.

Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce:

Komparace politických stran ODS a TOP 09: program versus realita

Autor: Martin Batko, 2. ročník

Vedoucí práce: PhDr. Kamil Švec, Ph.D.

Obor: Politologie a mezinárodní vztahy

Akademický rok 2012 / 2013

Název:

Komparace politických stran ODS a TOP 09: program versus realita

Úvod:

ODS je tradiční pravicovou stranou českého stranického systému, zatímco vznik strany TOP 09 se datuje teprve k červnu 2009. TOP 09, postavena na silných lídrech Miroslavu Kalouskovi a Karlu Schwarzenbergovi zaznamenala, krátce po svém vzniku ve volbách do Poslanecké sněmovny České republiky v roce 2010 poměrně výrazný úspěch. S podporou necelých 17 % získala 41 mandátů. Občanská demokratická strana zaznamenala volební podporu mírně přesahující hranici 20 %, což znamenalo 51 křesel v Poslanecké sněmovně. Výsledkem bylo vytvoření vládní koalice ODS, TOP 09 a Věcí veřejných, která je mediálně označovaná také jako koalice rozpočtové odpovědnosti a boje proti korupci. Koalice se však potýkala s mnoha personálními problémy a aférami, což vyústilo v kritiku vlády a masovou demonstraci proti vládnímu kabinetu, včetně prohloubení vnitřní krize ODS a sporů s TOP 09.

Cíle práce:

Práce si klade za cíl odpovědět na otázky, jak se strany ODS a TOP 09 ideologicky profilují např. v otázkách sociálních či ekonomických a jaká ze stran je v tomto ohledu blíže pravému pólu ideologického spektra. Zkoumána bude také skutečnost, do jaké míry volební programy odpovídají realitě. Pozornost zaměřím na volební programy a jejich srovnání, výchozím bodem pro tento výzkum budou právě volební programy před volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2010, jelikož pro stranu TOP 09 byl rok 2010 prvním volebním v jejich krátké historii.

Metody práce:

V úvodu práce bude představena teorie stranických systémů a stranických rodin, které pomohou se zařazením stran ODS a TOP 09 do teoretického rámce. Dále stručně nastíním poslední vývoj v obou zkoumaných stranách a jejich základní ideové myšlenky. Ve své práci použiji komparativní metodu synchronní. Studie se bude zabývat komparací volebních programů, celkových proklamovaných cílů ODS a TOP09 a skutečností, zda strany své cíle zrealizovaly, či nikoliv. Volební programy však nebudou jediným zdrojem, ze kterého práce bude čerpat. Zohledněny budou také např. tisková prohlášení, stranické sjezdy či celkové

naplňování všeobecných ideových myšlenek, které strany proklamují. Dále se bude práce zabývat také otázkou, jak vzájemná koaliční spolupráce ovlivnila obě zúčastněné strany.

Osnova práce:

Úvod

1. Teoretický rámec
 - 1.1 Teorie stranických systémů
 - 1.2 Teorie stranických rodin
2. ODS
 - 2.1 Charakteristika
 - 2.2 Analýza programů, mediálních prohlášení a zákonů
 - 2.2.1 Programy
 - 2.2.2 Mediální prohlášení
 - 2.2.3 Zákony
3. TOP 09
 - 3.1 Charakteristika
 - 3.2 Analýza programů, mediálních prohlášení a zákonů
 - 3.2.1 Programy
 - 3.2.2 Mediální prohlášení
 - 3.2.3 Zákony
4. Komparace ODS a TOP 09

Závěr

Prameny:

Oficiální stránky ODS: Volební program pro volby do Poslanecké sněmovny 2010. [online]. 2010 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program2010.pdf>.

Oficiální webová stránka ODS: Koaliční smlouva 2010. [online]. 2010 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/docs/dokumenty/koalicni-smlouva-2010.pdf>.

Oficiální webová stránka TOP 09: Smlouva o dlouhodobé spolupráci mezi TOP 09 a STAN. [online]. 2009 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/files/soubory/smlouva-o-dlouhodobé-spolupraci-mezi-top-09-a-stan.pdf>.

Oficiální stránka TOP 09: Volební program 2010 do Poslanecké sněmovny. [online]. 2010 [cit. 2013-05-28]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2010-do-poslanecke-snemovny.pdf>.

Literatura:

BALÍK, Stanislav. *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006, 327 s. ISBN 80-7325-079-9.

FIALA, Petr; HOLZER, Jan; STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany ve střední a východní Evropě: ideově-politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 471 s. ISBN 80-210-3036-4.

MATUŠKOVÁ, Anna. *Politický marketing a české politické strany: volební kampaně v roce 2006*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010, 174 s. ISBN 978-80-210-5169-0.

MRKLAS, Ladislav. *Formování české pravicové politiky po roce 1989: zdroje, vývoj, instituce, program, typologie a perspektivy*. Praha, 2008. 2 sv. (s. 2-268; s. 271-405). Vedoucí práce Miroslav Novák.

NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, 275 s. ISBN 80-85850-22-2.

SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. 1. vyd. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2005, 466 s. ISBN 80-7325-062-4.

SOKOL, Petr; KLÍČ, Zbyněk. *20 let Občanské demokratické strany: 1991-2011*. Praha: ODS Publishing, 2011, 284 s. ISBN 978-80-254-9937-5.

VODIČKA, Karel; CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky, Historie a současnost*. Praha: Portál, s.r.o., 2007. 374 s. ISBN 978-80-7367-337-6.

Obsah

Úvod.....	12
1. Teorie stranického systému	14
1.1. Typologie Giovanni Sartoriho.....	14
1.1.1. Český stranický systém a Sartoriho typologie.....	17
1.2. Blondelova typologie	21
1.2.1. Český stranický systém a Blondelova klasifikace.....	22
2.1. Liberalismus	23
2.2. Konzervativismus.....	24
2.3. Zařazení ODS a TOP 09.....	26
3. Komparace politických stran ODS a TOP 09: Program versus realita	27
3.1. Hospodářská politika	28
3.1.1. ODS	29
3.1.2. TOP 09.....	32
3.2. Boj s korupcí	34
3.2.1. ODS	34
3.2.2. TOP 09	36
3.3. Sociální systém	39
3.3.1. ODS	39
3.3.2. TOP 09.....	41
3.4. Důchodová reforma.....	44
3.4.1. ODS	44
3.4.2. TOP 09.....	46
Závěr	47
Summary.....	49
Seznam zkratk	49
Použitá literatura a zdroje.....	50

Úvod

Volby do Poslanecké sněmovny v květnu roku 2010 do jisté míry změnilы českou politickou scénu. Všechny do té doby parlamentní strany, kromě Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM), zaznamenaly značný pokles hlasů, ve volbách do Poslanecké sněmovny navíc uspěly dva nové subjekty, Věci veřejné (VV) a TOP 09. Právě nově vzniklá strana TOP 09, hlásící se k idejím konzervativismu, se s volební podporou necelých 17 % a 41 mandáty téměř vyrovnala tradiční pravicové, liberálně-konzervativní Občanské demokratické straně (ODS), jejíž volební zisk mírně přesahoval 20 % a znamenal 51 křesel v Poslanecké sněmovně. Dne 12. července 2010 pak došlo mezi ODS, TOP 09 a Věcmi veřejnými k podepsání koaliční dohody, kterou sami aktéři označovali za koalici rozpočtové odpovědnosti, vlády práva a boje proti korupci (Vláda ČR 2010a: 3). Vláda vedená premiérem Petrem Nečasem se zaměřila na prosazování reforem, které byly částí společnosti značně kritizovány, čemuž také dopomohlo mnoho korupčních afér s velkým množstvím personálních změn na ministerských postech. Jeden z dalších skandálů, tentokrát okolo spolupracovnice Petra Nečase, Jany Nagyové, vyústil v červnu roku 2013 k demisi vlády.

Bakalářská práce se však zaměří již na období před samotnými volbami 2010 a bude se zabývat dvěma výše zmíněnými politickými stranami, a to Občanskou demokratickou stranou a TOP 09. První zmíněná je tradiční pravicovou stranou, jejíž vznik se datuje již od roku 1991 a deklaruje se jako liberálně-konzervativní strana navazující na evropské křesťanské tradice a demokratický odkaz 1. republiky. Základem praktické politiky má pak být individuální zodpovědnost, zdravé veřejné finance, podnikavost, soukromé vlastnictví a nízké daně (ODS 2010: 3). TOP 09 vzniká v roce 2009 a jednotlivá písmena v jejím názvu znamenají hodnoty, jež strana ctí, a to tradici, odpovědnost a prosperitu. Strana vychází z tradic křesťansko-židovské evropské kultury, považuje se za stranu demokratickou a konzervativní. Prosazuje poté především svobodný trh vymezený jasnými pravidly, udržování stability veřejných rozpočtů či boj proti korupci. TOP 09 také trvá na maximální odpovědnosti vůči budoucím generacím (TOP 09 2013: 1).

Volební program je důležitým komunikačním prostředkem každé politické strany, ve kterém politické subjekty většinou v obsáhlejší formě vyjadřují své postoje, ideové hodnoty a návrhy na řešení konkrétních problémových oblastí pro dané volební období. Avšak ne vždy jsou konkrétní cíle volebních programů přeneseny do reality, často i díky složitému

koaličnímu vyjednávání a kompromisům ve vládě.

Hlavním cílem bakalářské práce je pomocí synchronní komparativní metody zjistit, jak se politickým stranám ODS a TOP 09 povedlo realizovat programové priority a slibované reformy v koaliční vládě s VV a která ze stran byla v tomhle ohledu úspěšnější. Pro účely dosažené vymezeného cíle se práce zaměří na volební programy obou stran pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010. V rámci této komparace bude taktéž sledováno, do jaké míry se programové sliby stran ODS a TOP 09 promítly do znění koaliční smlouvy a programového prohlášení vlády. Stručně budou zanalyzovány kompletní programy obou zkoumaných stran, největší pozornost bude zaměřena na celkem čtyři oblasti. Jedná se o hospodářskou politiku, boj proti korupci, sociální politiku, se kterou souvisí v samostatné podkapitole zkoumaná reforma důchodového systému.

V úvodu se práce bude věnovat teoriím stranického systému a stranických rodin. V části zaměřující se na stranický systém se práce pokusí na základě teoretických konceptů charakterizovat český systém stran. V práci budou aplikovány typologie G. Sartoriho (2005), který svou klasifikaci stranických systémů založil na dvou kritériích, a to počtu stran a jejich ideologické vzdálenosti, a J. Blondela (1968; 2007), jehož typologie stranických systémů je založena na „*kombinaci kritéria počtu stran s kritériem jejich velikosti*“ (Kubát 2004: 257). Podkapitola bude také čerpat z knih českých politologů zabývajících se stranickými systémy (Novák 1997; Fiala, Strmiska 1998). V druhé části pak bude zpracována teorie stranických rodin a následné zařazení dvou zkoumaných stran ODS a TOP 09 v rámci této teorie. Pro tuto část bude využita především typologie K. von Beymeho (1985).

Jelikož je TOP 09 novou stranou v českém stranickém systému, odborná literatura pojednávající o této politické straně zatím prakticky neexistuje. To v případě již tradiční ODS neplatí. Bylo publikováno několik titulů zabývajících se např. historií a vývojem této strany (Sokol, Klíč 2011) nebo postavením občanských demokratů v českém politickém systému (Balík 2006). Existuje také např. práce o formování celé české pravicové politiky od roku 1989 (Mrklas 2008). Zmapován je taktéž český stranický systém, včetně jeho geneze či charakteru (Cabada, Šanc 2005; Fiala, Hloušek 2003). Oblast volebních programů a jejich následného naplňování ve vládě je v rámci českých politických stran, včetně zkoumaných ODS a TOP 09, v tuzemské odborné literatuře bez zastoupení. Nicméně publikace věnující se, pro tuto práci podstatným volbám do Poslanecké sněmovny v roce 2010, již existuje (Balík 2010).

1. Teorie stranického systému

Jak uvádí Novák (2011: 564), systém stran je uspořádaný celek, jenž se skládá z politických stran a hraje významnou roli v porozumění moderních politických systémů a jejich fungování. Kubát (2004: 243-43) dále upozorňuje na přítomnost dvou prvků ve stranickém systému, a to na statický a dynamický, přičemž elementem statickým jsou politické strany, které tvoří samotný stranický systém. Systém stran se pak skládá z jedné, anebo většího počtu stran. Dynamický prvek je důležitá součást definice stranického systému, který očekává, že stranický systém ovlivňuje chování a vztahy mezi jednotlivými stranami uvnitř daného systému stran. Při studiu těchto systémů je tak pozornost zaměřena na atributy, které umožňují uzavírání stabilnějších vazeb (koalice) nebo ovlivňují chování, postavení či stanoviska jednotlivých aktérů určitého stranického systému. Soubor faktorů ovlivňujících politické strany a interakce mezi nimi je pak základem pro určování typologie systému stran (Říchová 2007: 97).

Na následujících podkapitolách práce bude zkoumán český stranický systém. Pro tyto účely budou nejdříve charakterizovány a poté aplikovány dvě dnes již klasické typologie stranických systémů, a to typologie Giovanni Sartoriho, a následně typologie Jeana Blondela.

1.1. Typologie Giovanni Sartoriho

Ačkoliv typologie stranických systémů dle Giovanni Sartoriho byla poprvé uveřejněna v knize *Parties and Party Systems* již v roce 1976, dodnes je považována za prakticky nepřekonanou. Jak uvádí Novák (2011: 568), Sartori navrhl „nejvlivnější, nejpropracovanější a nejs sofistikovnější typologii stranických systémů.“

Pro Sartoriho (2005: 125-27) je primárním kritériem nejen počet stran, ale také ideologická vzdálenost. Avšak ne každá strana může být započítána a proto je nutné vymezit kritérium, za kterého jsou strany určeny jako relevantní a mohou tedy být počítány. Prvním pravidlem pro klasifikování strany jako relevantní je její „koaliční potenciál.“ Toto pravidlo, které nemusí za každých okolností platit jen pro malé strany, jednoduše znamená, že politickou stranu není nutné počítat, pokud je nepotřebná pro vytvoření možné vládní většiny/koalice. Pokud však jakkoliv malá strana po určitý časový úsek tvoří jednu z možností

pro vytvoření vládní většiny, nebo je dokonce pro takovou koalici bezpodmínečně nutná, musí být takováto strana zohledněna. Sartori (2005: 127) určuje ještě druhé důležité pravidlo, které se týká antisystémových stran¹. Toto kritérium „vyděračského potenciálu“² určuje stranu jako relevantní tehdy, pokud její přítomnost mění taktiku a charakter stranické soutěže.

Sartori pak ve své typologii rozlišuje systémy nesoutěživé a soutěživé. V rámci první kategorie rozlišuje systém jediné strany a systém strany hegemonické. Režimy soutěživé pak dále dělí na systém predominantní strany, bipartismus, umírněný (omezený) multipartismus, extrémní (polarizovaný) pluralismus a atomizovaný systém (Novák 1997: 66).

Režim jedné strany (monopartismus) se, už jak napovídá název, vyznačuje tím, že existuje jediná strana, která de iure i de facto znemožňuje jakoukoliv stranickou soutěž a pluralitu (Novák 1997: 68). Na základě intenzity donucení či represe Sartori (2005: 225) rozlišuje celkem tři modely monopartismu: 1) jednostranický totalitní; 2) jednostranický autoritářský systém; 3) jednostranický pragmatický.

Systém hegemonické strany odpovídá těm režimům, ve kterých sice mohou existovat i ostatní strany, ale jsou pouze v pozici satelitních stran. Tyto subjekty nemají právo vládnout, ale mohou např. obsadit některá místa ve vládě (Říchová 2007: 102). Sartori pak režimy hegemonické strany dělí na dva dílčí modely: 1) ideologické hegemonické strany; 2) pragmatické hegemonické strany (Novák 1997: 69-70).

Systém predominantní strany se vyznačuje schopností jedné strany získat nadpoloviční většinu³ křesel v zákonodárném sboru, a to alespoň třikrát za sebou. Tento režim však musí být zařazen do kategorie soutěživých stranických systémů, jelikož ostatní strany mohou vedle dominantní strany legálně existovat a participovat na politické soutěži, avšak jejich volební zisky jsou výrazně nižší, než u nejsilnější strany. Nedochozí tak k alternaci moci. Je také důležité podotknout, že predominantní strana může své výsostné postavení kdykoliv ztratit a být nahrazena jinou politickou formací. Dojít může také ke změně formátu celého stranického systému (Říchová 2007: 102-103).

¹ Podle Sartoriho (2005: 136-138) taková strana podkopává legitimitu režimu a v daném politickém zřízení představuje cizí ideologii. Neusiluje pak o změnu vlády, ale celého systému.

² Novák (2011: 569) upřednostňuje výraz „zastřovací potenciál“, protože často i velmi malé strany svým velkým koaličním potenciálem vydírají strany výrazně větší.

³ Sartori (2005: 212) upozorňuje, že ve Skandinávských zemích často vládnou menšinové vlády. Sartori tak podmínku zisku nadpoloviční modifikuje a uděluje výjimku zemím, které se nutně neřídí principem absolutní většiny.

Další kategorií je systém dvoustranický neboli bipartismus. Pro systém fungujících na základech dvou stran Sartori vymezil celkem čtyři základní pravidla: 1) formát systému je takový, že pouze dvě strany soupeří o získání nadpoloviční většiny křesel v zákonodárném orgánu; 2) jedna ze dvou soupeřících stran nadpoloviční většinu opravdu získá; 3) úmyslem této strany je vládnout samostatně; 4) je zde přítomen předpoklad, že kdykoliv může dojít k alternaci vlády (Sartori 2005: 202).

Jelikož se český stranický systém po roce 1989 podobá některým podmínkám konceptu umírněného a polarizovaného pluralismu založeného na kritériu ideologické vzdálenosti, bude této kategorii věnováno více prostoru než předcházejícím systémům. Prvně zmíněný, umírněný pluralismus, je charakteristický přítomností tří až pěti relevantních stran, je také ohraničen pluralismem polarizovaným na straně jedné a bipartismem na straně druhé. Tento systém se pak vyznačuje vládou v koalici s předpokladem alternativních koalic. Znamená to tedy, že žádná ze stran není dostatečně silná k tomu, aby vládla sama (Sartori 2005: 190-191). Pro umírněný pluralismus je typická malá ideologická vzdálenost mezi relevantními stranami, koaliční uspořádání je bipolárního charakteru, stranická soutěž má dostředivé tendence (Říchová 2007: 106). Tento koncept je také charakteristický nepřítomností antisystémových stran, opozice pak není bilaterální, ale naopak unilaterální, což v praxi znamená, že existuje reálná možnost soustředění sil všech nevládnoucích stran do jedné, sjednocené opozice, která bude programově nabízet podobnou politiku, jako vládní koalice (Kubát 2004: 258 – 259).

K Sartoriho konceptu polarizovaného pluralismu Fiala a Strmiska (1998: 147) uvádí, že se patrně jedná o „nejpozoruhodnější a nejoriginálnější součást typologie“ italského politologa. Počet relevantních stran v tomto systému se pohybuje okolo pěti až šesti (formát extrémního pluralismu), mezi těmito stranami je pak přítomná velká ideologická vzdálenost. Sartori (2005: 136-139) pak vymezuje osm hlavních znaků polarizovaného pluralismu. 1) Prvním charakteristickým znakem je přítomnost relevantních antisystémových stran, které plní roli protirežimní opozice; 2) dvoustranná (bilaterální) opozice je druhým důležitým znakem polarizovaného pluralismu. Tento druh opozice v praxi znamená, že opoziční strany mají blíže k vládnoucí straně než k sobě samým, protože se navzájem vylučují. Tyto dva znaky jsou pak podle Sartoriho nejdůležitějšími a jsou dostačující pro určení daného systému jako polarizovaného pluralismu. Jak uvádí Fiala a Strmiska (1998: 150), dalšími rysy polarizovaného pluralismu jsou: 3) středové umístění relativní strany nebo skupiny stran,

působící ve stranickém systému; 4) výrazná polarizace a velká ideologická vzdálenost mezi jednotlivými stranami; 5) převažuje odstředivá tendence stranického systému; 6) ideologické rozstrukturování; 7) přítomnost nezodpovědných opozic, která souvisí s chybějícími alternativními koalicemi; 8) posledním rysem je „politika trumfování“, což v praxi znamená, že strany slibují věci, které v rámci jejich možností ani nemohou být splněny.

Poslední kategorií je systém atomizovaný. Tato třída je krajním typem stranického systému, ve kterém počet stran již nehraje žádnou roli (Sartori 2005: 131). Jak podotýká Říchová (2007: 107), v systému tohoto typu neexistují žádná reálná pravidla politické soutěže, tento model se poté může objevovat v případech změn, krizí nebo při přechodech stranických systémů.

1.1.1. Český stranický systém a Sartoriho typologie

V této části budou postupně zkoumána jednotlivá volební období, od roku 1989 až po rok 2010, kterému bude vzhledem k relevanci pro téma bakalářské práce věnována největší pozornost.

Období od 17. listopadu 1989 do červnových voleb 1990 je charakteristické několika procesy. Dochází k formování Občanského fóra (OF), hnutí bez výraznější organizační struktury a seskupení zastřešující mnoho ideologických proudů, jehož hlavním cílem bylo dovést zemi ke svobodným volbám. V tomto období také nastává vlna zakládání nových politických stran (např. ODA nebo KDS), činnost je také obnovena politickým stranám existujícím v minulosti, což je případ ČSSD, uskutečnila se transformace politických stran Národní fronty, tedy KSČ, ČSL a ČSS (Cabada, Šanc 2005: 109-113). Jelikož lze v tomto období jen stěží stanovit relevanci jednotlivých politických subjektů, můžeme systém do voleb roku 1990 považovat za atomizovaný (Fiala, Hloušek 2003: 15-16).

Volby roku 1990 ve své podstatě znamenaly plebiscit veřejnosti vůči KSČ a k éře jejího dlouhého vládnutí. Jasným vítězem se stalo OF, které ve všech třech sněmovnách⁴ obdrželo okolo 50 % všech hlasů. Jako druhá skončila KSČ se ziskem přesahujícím 13 % hlasů, 5% klauzuli pro vstup do České národní rady pak ještě překročilo HSD – SMS a KDU (Fiala, Mareš 1997a: 112-113). Daná etapa se odehrála ve znamení mnoha změn. Tou hlavní je rozpad OF

⁴ Sněmovna lidu Federálního shromáždění (SL FS), Sněmovna národů Federálního shromáždění (SN FS) a Česká národní rada (ČNR).

na dva nástupnické subjekty, a to ODS, založenou v dubnu 1991, a OH, jehož ustanovující sněm proběhl taktéž v dubnu roku 1991 (Cabada, Šanc 2005: 119). V tomto období tak dochází k utváření českého stranického systému, avšak jak konstatuje Fiala s Hlouškem (2003: 20), hledání jakýchkoliv pólů je v této etapě stále velmi obtížné. Novák (1999: 133) upozorňuje, že s jakoukoliv analýzou stranického systému v ČR se může začít až po parlamentních volbách v roce 1992. Nicméně volby roku 1990 znamenají konec atomizovaného pluralismu (Fiala, Mareš 1997a: 113).

Červnové volby roku 1992 do ČNR znamenaly jasné vítězství ODS kandidující společně s KDS, jejíž zisk se pohyboval lehce pod 30 % a vytvořila vládu se stranami ODA a KDU-ČSL. Do ČNR se pak celkem dostalo osm politických subjektů (Fiala, Mareš 1997b: 306-307). V tomto období bývá poukazováno především na proces formování stranického systému a vytváření jeho elementárních rysů, avšak perioda mezi lety 1992-1996 se vyznačuje taktéž značnou nestabilitou, způsobenou především fragmentací parlamentních klubů (Cabada, Šanc 2005: 123; Novák 1999: 141). V tomto časovém úseku dochází k vymezení dominantních aktérů levého politického spektra, na kterém se vyprofilovala ČSSD a KSČM⁵ (Mareš 2011: 137). Z hlediska Sartoriho typologie je daná časová etapa, jak z důvodů nestability, tak z pokračujícího vývoje stranického systému, stále problematická v otázce přiřazení českého systému k jedné ze Sartoriho tříd. V systému se nachází dvě antisystémové strany na obou pólech stranického spektra, KSČM a SPR-RSČ, což znamená, že podmínka dvoustranné opozice je také splněna. Na straně druhé není přítomna silná strana středu, přičemž nedochází ani k výraznému posílení odstředivých tendencí. I přes tyto obstrukce však Novák (1999: 141-142) zařazuje stranický systém tohoto období k polarizovanému, neboli extrémnímu pluralismu.

Volby roku 1996 znamenají opětovné vítězství ODS, která si upevnila silné postavení, avšak výrazný volební úspěch zaznamenala i ČSSD. Do PSP ČR se pak dostalo celkem šest politických stran. Došlo tedy ke krystalizaci dominantních pólů stranického systému a posílení bipolárních tendencí. V systému jsou stále přítomné dvě antisystémové strany na opačných pólech politického spektra, tedy KSČM a SPR-RSČ. Nicméně v systému se stále nenachází silná středová strana, viditelně tak nedochází ani k posilování krajních pólů stranického spektra. Novák (1999: 141-142) se stejně jako v předchozím případě přiklání k variantě

⁵ Změna názvu strany z KSČ na KSČM proběhla na ustanovujícím sjezdu KSČM dne 31. 3. 1990 (Fiala, Hloušek 2003: 18).

polarizovaného pluralismu, nicméně např. Strmiska (1999: 163-164) argumentuje, že KSČM ani SPR-RSČ se nepodařilo hegemonizovat opoziční síly takovým způsobem, aby jejich působení bylo dostatečně silné a plnilo tak podmínku polarizovaného pluralismu. Fiala a Hloušek (2003: 48) také upozorňují, že vládní alternace v podobě ČSSD po volbách roku 1998 popírá logiku polarizovaného pluralismu.

Volby roku 1998 přinášejí redukci stran, když hranici nutnou pro vstup do PSP ČR překročilo jen pět stran, vítězem voleb se stala ČSSD. Dochází tedy k další stabilizaci stranického systému. Důležité je také podotknout, že SPR-RSČ se tentokrát nepodařilo získat potřebný počet hlasů a strana tak nedosáhla parlamentního zastoupení. Snížení počtu stran a nižší polarizace způsobená volebním neúspěchem SPR-RSČ posunula český stranický systém od polarizovaného pluralismu směrem k pluralismu umírněnému. Nicméně přítomnost antisystémové Komunistické strany, která zároveň zabraňuje vzniku alternativních koalic, činí přiřazení stranického systému k umírněnému pluralismu značně problematickým. Navíc Fiala s Hlouškem upozorňují (2003: 47), že ideologická vzdálenost mezi ODS a ČSSD vykazuje z hlediska umírněného pluralismu poněkud vysoké hodnoty.

Pouze čtyři politické formace překročily práh pro vstup do Poslanecké sněmovny ve volbách roku 2002, vítězství zaznamenala ČSSD před ODS. Nárůst hlasů oproti minulému období pak zaznamenala KSČM. Volby potvrdily sklon tendencí směrem k bipolaritě. Jak bylo zmíněno, dochází také k další redukci relevantních aktérů ve stranickém systému. Z hlediska Sartoriho typologie platí pro časový úsek 2002-2006 podobné závěry, jako pro období předchozí. Ačkoliv dochází k novému nastavení koaličních formulí, když s ČSSD vládne KDU-ČSL a US-DEU, jak podotýká Fiala s Hlouškem (2003: 47-48), přítomnost antisystémové KSČM s nulovým potenciálem znamená, že v takovéto konstelaci stranický systém stále postrádá zřetelný vzorec alternativních vládních koalic. Je tedy patrné, že KSČM a její působení znesnadňuje typologizaci českého stranického systému. Vzhledem k tomu, že za vlády Jiřího Paroubka od roku 2005 ČSSD prosazovala některé zákony s tichou podporou KSČM, mohou se objevovat dotazy, zda Komunistická strana ve stranickém systému ČR stále plní roli antisystémové strany. Kubát (2006: 552-554) upozorňuje, že KSČM svým příklonem k leninovským myšlenkám delegitimizuje režim a představuje cizí ideologii v daném systému. Navíc v případě výrazného úspěchu se lze domnívat, že by straně nešlo jen o změnu vlády, ale celého systému. Ačkoliv je pravděpodobnost takové události velmi nízká, nelze na tomto základě přestat subjekt vnímat jako antisystémový, poněvadž reálné nebezpečí momentálně

nehrozí. KSČM tak splňuje podmínky Sartoriho antisystémové strany. Typologizace českého stranického systému je tak stále ambivalentní, důvody této skutečnosti jsou podobné předchozímu období, jedná se o přítomnost KSČM, ideologická vzdálenost rovněž nevykazovala nízké hodnoty, chybí také stabilní vzorce alternací vládních koalic. I z tohoto důvodu Strmiska (2006: 3) navrhl pro český stranický systém mezi lety 1990-2006 termín „semi-polarizovaný pluralismus“, jelikož jsou v českém prostředí přítomny prvky umírněného i polarizovaného pluralismu.

Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 znamenaly vítězství ODS, na druhém místě skončila ČSSD, třetí nejvyšší zisk zaznamenala KSČM, 5% hranici překročila také KDU-ČSL a SZ. Vzhledem k vysokým ziskům dvou nejsilnějších stran se potvrdily bipolární tendence stranického systému. Hanáček (2010a) identifikuje vedle dvou hlavních pólů, ODS a ČSSD také vedlejší póly, a to KSČM a KDU-ČSL v podobě potenciální pivotální strany⁶. KDU-ČSL jako pivotální stranu (ačkoliv v omezené míře) vymezují také Fiala s Hlouškem (2003: 48). Z hlediska Sartoriho typologie se pro český stranický systém nic výrazného nemění, z důvodů přítomnosti prvků umírněného i polarizovaného pluralismu se tak stále nachází někde mezi těmito třídami.

Volební rok 2010 přinesl jisté změny ve formátu českého stranického systému. Vítěznou stranou se stala ČSSD se ziskem 22 % hlasů, o dva procentní body za ní se umístila ODS, nová politická formace TOP 09 zaznamenala výrazný volební úspěch, dosahující téměř 17 % hlasů, 10% hranici pak překročila ještě KSČM a další z nových stran, Věci veřejné. Relevantní počet aktérů tak zůstal na pěti politických subjektech. Jak upozorňuje Hanáček (2010a), vzhledem k volebnímu úspěchu TOP 09 dochází k duálnímu uspořádání české pravice. Kvůli volebnímu neúspěchu KDU-ČSL, které se nepodařilo získat dostatečný počet hlasů pro vstup do Poslanecké sněmovny, dochází k vyprázdnění metrického středu, čímž jsou posíleny dostředivé účinky soutěže. Bez povšimnutí nelze nechat ani fakt, že došlo také k oslabení obou dosavadních hlavních pólů stranického systému, tedy ČSSD a ODS. Pokud bude pozornost zaměřena na levou část politického spektra, lze i nadále hovořit o konsolidované situaci s dominantní sociální demokracií, která dle Mareše (2011: 137) trvá již od roku 1996. Hanáček (2010b) poukazuje, že vzhledem k vyprázdnění metrického středu a dostředivých tendencí se český stranický systém posunuje blíže k Sartoriho koncepci umírněného

⁶ Ačkoliv jsou pivotální strany považovány za malé strany, jejich postavení ve stranickém systému jim dává daleko větší důležitost, než by se mohlo očekávat (Novák 1997: 149-150).

pluralismu. Nicméně přítomnost antisystémové KSČM s nulovým koaličním potenciálem nedovoluje stranický systém ČR jednoznačně přiřadit k žádné ze Sartoriho tříd. Za současné situace se tedy umístění českého případu nachází někde mezi formáty umírněného a polarizovaného pluralismu. Avšak jak zdůrazňuje Novák (2011: 570), Sartoriho jednotlivé třídy reprezentují jen „ideální typy“ a ačkoliv se reálné stranické systémy těmito modelům mohou přibližovat, zdaleka jim nemusí plně odpovídat.

1.2. Blondelova typologie

Klasifikace Jeana Blondela vychází ze zkoumání 19 západních demokracií v období 1945-1966, která zohledňuje počet stran, jejich sílu a ideologii. Na základě průměrného volebního zisku dvou nejsilnějších stran za dané období Blondel podle počtu stran vymezil celkem čtyři skupiny. Systém dvou stran, systém dvou a půl strany, multipartismus s dominantní stranou a multipartismus bez dominantní strany (Blondel 1968: 183-186).

Systém dvou stran jednoduše znamená, že součet hlasů dvou největších stran přesahuje 90% hranici, tato hodnota poté platí také pro obsazení mandátů v parlamentu. Rozdíl ve volebním zisku mezi první a druhou nejsilnější stranou je pak v průměru jen 1,6 % hlasů (Blondel 1968: 184 -185).

Systém dvou a půl strany je charakteristický tím, že žádná ze dvou velkých stran není schopna sama dosáhnout absolutní většiny, a proto k vládnutí potřebuje třetí, malou stranu (Novák 2011: 573). Celkový součet hlasů dvou nejsilnějších stran činí 75-80 % hlasů, avšak rozdíly mezi těmito stranami jsou znatelně vyšší, když činí v průměru 10,5 % hlasů (Blondel 1968: 184-185).

V multipartismu s dominující stranou dosahují zisky dvou nejsilnějších stran 62-66 % hlasů. Nicméně pro tento model je typická jedna silná, dominantní strana, jejíž volební zisky se pohybují okolo 40 % hlasů (Blondel 1968: 184-186). Nicméně Novák (2011: 574) upozorňuje, že v dnešní době je takový výsledek již značně nereálný, proto by se Blondelova podmínka mohla modifikovat na zisk 40 % parlamentních mandátů.

Poslední model, čistý multipartismus bez dominující strany je, jak již napovídá název, charakteristický podobným volebním ziskem všech stran, z tohoto důvodu tedy existuje několik variant vládních koalic (Kubát 2004: 257). Celkový počet hlasů dvou nejsilnějších stran

se v průměru nachází na hranici 50 % hlasů (Blondel 1968: 184).

1.2.1. Český stranický systém a Blondelova klasifikace

Blondel při přechodu k demokracii ve středovýchodní Evropě považuje za velmi důležité zakládající volby, protože určují budoucí charakter stranického systému. Jak již bylo zmíněno výše, v tomhle období je velmi obtížná jakákoliv typologizace stranického systému, nicméně v případě prvních voleb v roce 1990 Blondel přiřazuje ČR, stejně jako zbylé postkomunistické země středovýchodní Evropy, k limitovanému pluralismu (Blondel, Müller-Rommel, Malová 2007: 24-28). Situaci po volbách 1992 popisuje Novák (1997: 173), stejně tak jako období po volbách 1996, jako čistý multipartismus, poněvadž průměrný volební zisk dvou nejsilnějších stran činí 50 % hlasů. Nicméně vzhledem k vysokému efektivnímu počtu stran (4,8) po volbách roku 1992 vymezuje Blondel český stranický systém jako „nadměrný pluralismus“. Situace po volebním roku 1996 je Blondelem označena jako konstituování prvních kroků směrem k stabilnímu pluralismu, který již může představovat model čistého pluralismu (Blondel, Müller-Rommel, Malová 2007: 28).

Podle Blondela multipartismus zůstává stabilní až do voleb 2002, po kterých klasifikuje český stranický systém jako multipartismus s dominantní stranou v podobě ČSSD, jež podruhé za sebou vyhrála volby. Vzhledem k původnímu Blondelovu vymezení dominantní strany, která by měla získat dvě pětiny všech hlasů, může být tento úsudek považován za poněkud překvapivý (Blondel, Müller-Rommel, Malová 2007: 29-30). Na straně druhé, pokud vezmeme v potaz Novákovu možnou modifikaci na zisk 40 % ne volebních hlasů, ale mandátů v parlamentu, ČSSD by se statutu dominantní strany skutečně blížila (2011: 574). Ve volbách roku 1998 získala 74 mandátů, o čtyři roky později pak její výsledek činil 70 křesel v Poslanecké sněmovně (Fiala, Hloušek 2003: 34-43). Z procentuálního hlediska se tak jedná o zisk 37 % všech mandátů v roce 1998 a 35 % křesel v roce 2002.

Ve volbách roku 2006 překročily ODS i ČSSD 30 % hranici obdržených hlasů. Jak poznamenává Hanáček (2010a), pokud by se český stranický systém měl hodnotit na základě předchozího Blondelova soudu, v tomto volebním období by se posunul poměrně výrazně směrem k bipolární tendenci. Tato perioda je však i z pohledu původní Blondelovy typologie poněkud problematická, protože ačkoliv součet hlasů dvou nejsilnějších stran dosahuje hodnot typických pro multipartismus s dominantní stranou, minimální rozdíl ve volebních

ziscích mezi ODS a ČSSD činí tuto typologizaci problematickou.

Rozložení politických sil po volbách roku 2010 však tuto situaci změnilo. Oslabily oba dosavadní hlavní póly, tedy ODS a ČSSD. Jejich volební zisky jen lehce překročily hranici 20 % hlasů a celkový součet hlasů těchto dvou politických formací činí přibližně 44 % hlasů. Lze tedy konstatovat, že se český stranický systém posunul směrem k čistému multipartismu bez dominující strany.

2. Teorie stranických rodin

V této části práce bude pozornost zaměřena na teorii ideologických rodin. Na základě toho bude popsána a implementována typologie Klause von Beymeho, která je např. dle Fialy se Strmiskou (1998: 98-99) považována za nejrespektovanější a výjimečnou. Při konstituování své typologie Beyme postupoval na základě historického vývoje jednotlivých duchovních rodin, pozornost poté zaměřil především na otázku ideologie, která zahrnuje sdílení základních hodnot, norem a postojů, neméně důležité je také elementární programové vymezení (Hloušek, Kopeček 2010: 16-17). Na základě své analýzy Beyme definoval celkem devět stranických/duchovních rodin: 1) liberální a radikální; 2) konzervativní; 3) socialistické a sociálně demokratické; 4) křesťanskodemokratické; 5) komunistické; 6) agrární; 7) regionální a etnické; 8) extrémně pravicové; 9) ekologické (Beyme 1985: 29-158). Beymeho typologie je tak i více než po třiceti letech víceméně stále aktuální. Jelikož ani významní politologové 20. století zaměřující se na politické strany, jako Sartori nebo Duverger, dostatečně nesoustředili svůj výzkum směrem k ideově-pragmatickému vymezení, Beymeho typologie má výsostné, bezkonkurenční postavení (Fiala, Strmiska 1998: 98-99). Vzhledem k rozsahu práce následující část nebude popisovat jednotlivé ideologické rodiny, nýbrž se zaměří pouze na rodinu konzervativní a zčásti liberální, jelikož strany zkoumané v této práci, tedy ODS a TOP 09, se hlásí ke konzervativismu a liberálnímu myšlení. Popis těchto ideologií je tedy z hlediska obsahu práce nejrelevantnější.

2.1. Liberalismus

Pojem „liberální“ byl poprvé použit v názvu španělské politické strany roku 1810, jež

se z hlediska programu blížila anglickému konstitucionalismu (Rosůlek 2004: 137). Klasický liberalismus čerpal především z dřívějšího díla Johna Locka, který zdůrazňuje svobodu a přirozená práva každého jedince (Skovajsa 2011: 99). Beyme (1985: 32) dále podotýká, že otázka svobody byla rozšířena také o rovnost před zákonem, objevoval se rovněž požadavek politických práv pro menšiny. Mezi pilíře liberalismu však musí být také zařazena např. víra v pokrok či ekonomika prosazující volný trh. Tento element byl rozvinut v podobě laissez-fair, tedy konceptu znamenajícího naprostou důvěru ve volný trh a konkurenční prostředí, jež budou fungovat jako ideální regulační mechanismus (Hloušek, Kopeček 2010: 126). V šedesátých letech 20. století nastal příklon části liberálů k sociálnímu liberalismu, vyznačující se především státními zásahy do ekonomiky, avšak drtivá většina části příslušníků této ideologie zůstala protržně orientována (Beyme 1985: 36). Programy liberálních stran v Evropě často zdůrazňují potřebu dodržování lidských a občanských práv. Typická je také podpora regionalismu a vzdělání, liberálové byli oproti jiným stranám hlasitějšími zastánci sjednocené Evropy (Beyme 1985: 38-39). K problematice liberálních stran v současných systémech stran Hloušek s Kopečkem (2010: 136-154) podotýkají, že liberálové, umístění okolo politického středu, momentálně představují zpravidla menší politická uskupení, která se jen zřídkakdy stanou hlavním prvkem stranického systému. Tato skutečnost je mimo jiné také způsobena konzervativními stranami, které v mnoha případech přistoupily k implementaci ekonomického liberalismu do svého programu. ODS je ve středoevropském prostoru jedním z nejlepších příkladů tohoto jevu. V českých podmínkách je pak liberalismus přítomen spíše jako názorový proud uvnitř pravicových stran (např. ODS), v devadesátých letech 20. století se pak za relevantního liberálního představitele může považovat např. OH (Mareš 2002: 34). Na půdě Evropského parlamentu většinu liberálních stran zastřešuje ELDR, avšak žádná z českých stran není členem tohoto politického subjektu (Fiala, Hloušek 2010: 149-150).

2.2. Konzervativismus

Beyme (1985: 46) ke vzniku konzervativního hnutí poznamenává, že bylo odpovědí především na liberalismus a radikalismus. Konzervativci se snažili hájit pozici daného režimu, která byla buď v ohrožení, anebo dokonce ztracena, jak tomu bylo v případě Velké francouzské revoluce, která byla na starém kontinentu hlavním impulsem pro zformování

konzervativního myšlení. Avšak jak píše Benda (2000: 125), konzervativismus není považován za ideologii, a tudíž je poněkud obtížnější jej definovat. Nicméně mezi další charakteristiky konzervativního myšlení patří např. zdůrazňování tradic, zvyků a institucí. Také hierarchie jako základ lidské společnosti má u konzervativců důležité místo (Hloušek, Kopeček 2010: 184). Neméně důležitou složkou konzervativismu je také obhajoba práva na svobodné vlastnictví a soukromí. V průběhu 20. století docházelo k přizpůsobování konzervativních programů, které implementovaly některé liberální i křesťanskodemokratické prvky. Tato skutečnost byla způsobena již výše zmíněnou absencí pevné ideologie. Právě uplatnění principu ekonomického liberalismu, který se vyznačuje vírou ve svobodný trh a averzí k jakémukoliv státnímu plánování, se řada konzervativních uskupení paradoxně odlišila od těch liberálních stran, které ve své programatice naopak posílily socialistické prvky (Beyme 1985: 49-50). V rámci konzervativismu ve středoevropském prostoru pak mohou být vymezeny dvě skupiny. Jedná se o národně-konzervativní větev, ve které jsou přítomny spíše sociálně populistické a nacionalistické rysy⁷, druhý proud je pak označován jako konzervativně-liberální (Hloušek, Kopeček 2010: 194-195). Konzervativně-liberální myšlení, ke kterému se v českém prostředí odvolává především ODS, se podle Nečase (2000: 160-163) vyznačuje především prosazováním omezeného státu, který by však měl být silný v otázkách vnější a vnitřní bezpečnosti, dodržování právního řádu a zahraniční politiky. Ekonomický liberalismus je charakteristický důrazem na soukromé vlastnictví, pro tržně orientovanou ekonomiku, individuální výkonnost a střídmost. V posledních desetiletích se pak u konzervativců můžeme setkat především s hájením národní identity a suverenity, důraz je kladen taktéž na rodinu (Hloušek, Kopeček 2010: 186). Právě s odkazem na častou nacionální rétoriku jsou konzervativní strany nejednou spojovány s euroskepticismem. Ačkoliv konzervativní politici kvitují ekonomickou oblast integrace, kterou představuje např. jednotný trh, mnoho uskupení se k hlubší spolupráci, třeba na bázi federace, staví vlažně či odmítavě. Nicméně tato premisa nemůže být použita na všechny konzervativce, jelikož např. ve Skandinávii jsou konzervativní strany opačným příkladem, navíc uvnitř mnoha stran otázka hlubší evropské integrace vyvolává značné rozpory. Na půdě Evropského parlamentu pak konzervativní strany sdružuje EPP (Hloušek, Kopeček 2010: 186-205). TOP 09 je od roku 2011 členem právě EPP (IHNEC.cz 2011), nicméně ODS je spoluzakladatelem strany ECR, která se hlásí k euroskepticismu a anti-federalismu (Klíč, Sokol 2011: 226-228).

⁷ Např. Fidesz v Maďarsku.

2.3. Zařazení ODS a TOP 09

V této krátké sekci se práce zaměří na zařazení ODS a TOP 09 do ideologické rodiny, ve stručnosti bude nastíněna programatika obou stran.

ODS byla oficiálně založena ve dnech 20. až 21. dubna na ustanovujícím kongresu v Olomouci. Předsedou strany byl zvolen Václav Klaus. Strana zaznamenala výrazné úspěchy v průběhu devadesátých let, kdy vyhrála dvoje parlamentní volby. Od parlamentních voleb roku 1998 se strana na osm let ocitla v opozici a jako vítězná strana se do vlády vrátila po volbách do Poslanecké sněmovny roku 2006. Od svého založení prošla několika zásadními změnami, v roce 1995 došlo ke sloučení menší strany KDS s ODS, v roce 1997 proběhl tzv. Sarajevský atentát, kdy při návštěvě předsedy Klause v Sarajevu propukl skandál ohledně financování strany. Část členů vedena Janem Rumlem a Ivana Pilipem později založila novou politickou stranu, Unii Svobody. Na sklonku roku 2002 Václav Klaus skončil v pozici předsedy strany. Od roku 2002 se předsedy strany stali postupně Miroslav Topolánek a Petr Nečas. Současným lídrem strany je Petr Fiala (ODSb). Samotná ODS se profiluje jako konzervativně-liberální strana, nicméně většina autorů (Mareš 2002: 140-142; Hloušek, Kopeček 2010: 194-199), byť v některých případech s opatrností (Kubát 2000: 88), zařazuje ODS do konzervativní rodiny. Důležitým programovým dokumentem strany jsou Poděbradské artikuly, které byly schváleny před parlamentními volbami v roce 1998. Hlavní myšlenky tohoto dokumentu hlásají nedotknutelné soukromí, levný stát, který by měl být omezený a mít silné pravomoci jen v pěti rezortech (spravedlnosti, zahraničí, vnitra, obrany a financí), zdanění by poté mělo být co nejnižší. Dále je zdůrazněna nutnost nezadlužené budoucnosti, jež by měla být zajištěna vyrovnanými rozpočty. Poslední bod hlásá solidaritu zodpovědných. Občanští demokraté odmítají nekontrolovatelné vyplácení sociálních dávek (Klíč, Sokol 2011: 106-107). Sama ODS jako své další programové priority, které souvisí s již výše zmíněnými body, uvádí *„vládu práva a volný trh, který je nejlepším předpokladem všeobecné prosperity ... Základem naší praktické politiky je důraz na soukromé vlastnictví..., podnikavost, ..., snižování byrokracie, malý a bezpečný stát, ...“* (ODSa). V oblasti zahraniční politiky ODS podporovala vstup do NATO, avšak vztah k EU, který byl zpočátku velmi pozitivní, postupem času s přičiněním otce zakladatele, Václava Klause, značně ochladl a hlasy uvnitř strany jsou tak vůči evropské politice často kritické (Mareš 2006: 132-133). Jak již bylo zmíněno výše, na půdě Evropského parlamentu jsou občanští demokraté spoluzakladatelem anti-federalistické a

euroskeptické strany ECR.

Strana TOP 09 byla založena v relativně nedávné historii, a to v roce 2009 jako projekt bývalého předsedy KDU-ČSL Miroslava Kalouska. Právě po sjezdu lidovců ve Vsetíně, při kterém došlo k nastolení levicovějšího kurzu novým předsednictvem, stranu opustili další členové (např. Vlasta Parkanová, Ludmila Müllerová nebo Pavel Severa) a připojili se právě k nově vznikající straně TOP 09, ve které již figurovalo také jméno senátora Karla Schwarzenberga (Česká televize 2009). Strana podepsala smlouvu o dlouhodobé spolupráci a postupu ve volbách s hnutím Starostové a nezávislí. 27. až 28. listopadu byl na ustanovujícím celostátním sněmu zvolen předsedou strany Karel Schwarzenberg, který je lídrem strany dodnes, obdobně je na tom Miroslav Kalousek jako 1. místopředseda strany (TOP 09 2009a; TOP 09 2009b). Samotná TOP 09 sebe samu definuje jako konzervativní stranu, která se hlásí k tradicím křesťansko-židovské kultury a klade důraz na dodržování její tradice a principu lidské svobody každého jedince. Za své programové principy považuje nezvyšování státního dluhu a stabilitu veřejných rozpočtů, hlásí se také k zefektivnění a zrychlení fungování státní správy, jako jedinou správnou cestu k prosperitě shledává svobodný trh, který však má být řízen striktními a pregnantními pravidly. Poukazuje také na důležitost obcí, které se mají stát důležitým pilířem státu, strana taktéž usiluje o sociální soudržnost, avšak ne za cenu vysokých sociálních dávek (TOP 09a; TOP 09b). V otázce zahraniční politiky se TOP 09 staví vstřícně jak k členství v NATO, tak k evropské integraci (TOP 09 2010a: 15). Jak již bylo zmíněno, strana je v rámci Evropského parlamentu členem frakce EPP, která sdružuje konzervativní strany.

Programová východiska obou stran se v mnoha ohledech protínají a v obou případech představují typické rysy konzervativního myšlení (svoboda jednotlivce, soukromé vlastnictví, odpovědnost), obohaceny o liberální ekonomiku. Obě politická uskupení tedy lze zařadit do konzervativní ideologické rodiny, v jejímž rámci mohou být bezpochyby zařazeny ke konzervativně-liberálním stranám.

3. Komparace politických stran ODS a TOP 09: Program versus realita

V této kapitole budou komparovány strany ODS a TOP 09, práce se zaměří na volební programy obou stran pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010. Cílem komparace je

zjistit, jak se uvedeným stranám povedlo zrealizovat programové priority a slibované reformy v koaliční vládě s VV a která ze zkoumaných stran byla v tomto ohledu úspěšnější. Jelikož rozsah práce neumožňuje zkoumat všechny okruhy obsažené v programech, bude se zabývat především oblastmi, kterým jak ODS, tak TOP 09, přisuzovaly velkou důležitost. Jedná se o hospodářskou politiku, boj s korupcí, sociální politiku, se kterou také souvisí v textu analyzovaný důchodový systém. V rámci každé tematické oblasti text zanalyzuje programové body daného okruhu, dále bude zkoumáno, jak se jednotlivé priority povedlo přenést do znění koaliční smlouvy nebo programového prohlášení vlády. Nakonec bude sledováno, do jaké míry se studovaným stranám povedly programové návrhy a sliby uvést do praxe.

Předtím, než budou rozebírány jednotlivé tematické oblasti, mohou být jen ve stručnosti shrnuty programové priority obou zkoumaných stran. ODS ve svém programu *„Řešení, která pomáhají“* klade důraz na nízké daně, nezádluženou budoucnost, snižování byrokratické zátěže či levný a bezpečný stát. Mezi své hlavní priority dále zařazuje zvládnutí hospodářské krize, adresný sociální systém, který zamezí zneužívání sociálních dávek, dokončení reformy důchodů, podporu podnikání nebo boj s korupcí (ODS 2010: 3-9). Ve svém programu se ODS také zřetelně vymezuje vůči politické levici, v tomto případě ČSSD a KSČM. Podle občanských demokratů by navrhovaná opatření těmito levicovými stranami vedla akorát k dalšímu prohlubování veřejného zadlužování (ODS 2010: 14-15). TOP 09 ve svém volebním programu s názvem *„Odpovědní jdou s námi“* považuje za prioritní především likvidování deficitu státního rozpočtu a snižování státních výdajů, zlepšování podnikatelského prostředí, čehož by mělo být dosaženo snižováním byrokratické zátěže a nezvyšováním regulací. Hlavním úkolem vlády by pak mělo být zvládnutí ekonomické krize. Strana také varuje před populistickými kroky a zdůrazňuje nutnost dlouhodobé ekonomické a sociální stability (TOP 09 2010b: 39).

3.1. Hospodářská politika

Hospodářská politika je pro obě strany jednou z klíčových oblastí. Jak již bylo uvedeno výše, nezádlužená budoucnost zajištěná vyrovnanými státními rozpočty, podnikavost a co nejefektivnější fungování volného trhu, jsou jedny ze zásadních ideových myšlenek občanských demokratů. Také pro TOP 09 je nezvyšování státního dluhu, společně se

stabilními veřejnými rozpočty a správně nastaveným svobodným trhem, základním programovým principem. Zmíněné zásady plynou z konzervativně-liberálního ideologického ukotvení obou stran, při němž právě kultivace volného trhu, podnikavost a odpovědnost hrají velmi důležitou roli. V rámci této podkapitoly bude pozornost zaměřena na oblast veřejných financí a daní, ale také na podnikání a jeho podporu.

3.1.1. ODS

V oblasti veřejných financí poukazuje ODS na vývoj veřejného dluhu a strana si klade za cíl tento problém eliminovat natolik, aby v dlouhodobém horizontu neohrožoval stabilitu veřejných financí, s čímž také souvisí nutnost dosahování vyrovnaných výsledků hospodaření. Z konkrétních opatření pak ODS zdůrazňuje nevyhnutelnost zavedení tzv. finanční ústavy, se kterou souvisí také zřízení Národní rozpočtové rady, která by měla mít za cíl kontrolu výdajů státního rozpočtu. Strana také kladla důraz na úsporný státní rozpočet pro rok 2011, přičemž ministrům jednotlivých rezortů byla uložena povinnost snížit kapitálové výdaje o 5 % a provozní náklady o 4 %. Občanští demokraté si také vytyčili za cíl navrzení zákona o vyrovnaném rozpočtu do roku 2017. V roce 2012 by pak měl schodek státního rozpočtu dosahovat maximálně 3 % HDP (ODS 2010: 16-17). ODS dále kladla důraz na transparentnost veřejných financí, strana by také ráda zavedla opatření, které ve druhém čtení zákona o státním rozpočtu zabránilo pozměňovacím návrhům vedoucím k vyšším výdajům veřejného rozpočtu. (ODS 2010: 17-18). V oblasti daní pak občanští demokraté tradičně prosazovali především nízké daně, zachování rovné daně z příjmu a zpřehlednění daňových zákonů. V programu byl také obsažen slib, který garantoval zachování daní na úrovni z roku 2010. ODS mimo jiné považovala za klíčové urychlené dokončení projektu Jednotného inkasního místa pro výběr odvodů a daní, které by mělo do velké míry usnadnit také podnikání. Podnikatelům by navíc mělo být ulehčeno opatřením, které zkrátí založení firmy na pouhý týden, povinnost platby DPH by pak platila jen u takových faktur, které již byly uhrazeny. ODS také prosazovala splatnost faktur veřejného sektoru směrem k podnikatelům do 30 dnů. Ukončení živnosti by mělo být stejně jako její založení snadnější, daň z příjmu nebude potřeba platit u faktur, které jsou již 4 roky po splatnosti. (ODS 2010: 16-18).

Zaměří-li se text na prosazení jednotlivých programových bodů do znění koaliční

smlouvy, občanští demokraté byly v tomto ohledu poměrně úspěšní. V obsahu tohoto dokumentu byl přítomen požadavek ODS pro zavedení tzv. finanční ústavy, tedy zákona o rozpočtové odpovědnosti, s nímž souvisí také zřízení Národní rozpočtové rady. V rámci zmíněných opatření je také zakotven zákaz předkládání návrhů ve druhém čtení, které by vedly k zvyšování výdajů státního rozpočtu. Taktéž nutnost vyrovnaných rozpočtů se do koaliční smlouvy promítla, do roku 2016 vláda chtěla dosáhnout rozpočtu bez deficitu, schodek veřejného rozpočtu by pak nejpozději do roku 2013 měl dosahovat maximálně 3% HDP (Vláda ČR 2010a: 4). Zde lze nalézt drobnou výchytku od volebního programu ODS, jelikož vyrovnané rozpočty byly v tomto dokumentu požadovány do roku 2017, 3% schodek HDP veřejného rozpočtu byl stanoven již pro rok 2012 (ODS 2012: 5). Jelikož však tyto konkrétní požadavky neměla ani jedna z ostatních koaličních stran ve svých programech uvedeny, zřejmě mělo zmíněné úpravy na svědomí koaliční vyjednávání (TOP 09 2010a: 8-11; Věci Veřejné 2010: 6-9). Vládní strany si také stanovily za cíl urychlené dokončení systému Jednotného inkasního místa, stejně jako nový zákon o daních z příjmu, jehož úkolem bylo zjednodušení celé daňové soustavy, rovná daň z příjmu by pak měla zůstat zachována (Vláda ČR 2010b: 5). V oblasti podnikání se do koaliční smlouvy a programového prohlášení vlády ODS podařilo prosadit jednodušší založení a ukončení živnosti, avšak o proklamovaném založení živnosti do sedmi dnů zde zmínka není. Veřejný sektor by pak měl dodržovat splatnost faktur do 30 dnů, prosadit se taktéž podařilo opatření, které při ukončení živnosti osvobozuje podnikatele od placení daně z příjmu z faktur, jejichž doba splatnosti je starší než čtyři roky (Vláda ČR 2010b. 35)

Je však třeba položit si otázku, které z programových bodů se ODS povedlo skutečně zrealizovat. Jedna z hlavních priorit v oblasti hospodářské oblasti, tedy zavedení tzv. finanční ústavy a Národní rozpočtové rady se straně zrealizovat nepodařilo. Ačkoliv vláda dne 10. 10. 2012 předložila ústavní návrh zákona „O rozpočtové odpovědnosti“, ve druhém čtení v červnu roku 2012 bylo projednávání zákona přerušeno (Poslanecká sněmovna Parlamentu ČRa). Návrh ústavního zákona upravoval zřízení a funkci Národní rady (Sněmovní tisk 821)⁸, vláda s Parlamentem pak měla povinnost vykonávat „svou činnost tak, aby výše veřejného dluhu nepřekročila hodnotu 60 % hrubého domácího produktu“ (Sněmovní tisk 821)⁹. Společně s finanční ústavou se ODS nepovedlo uvést do praxe ani opatření, které zamezovalo

⁸ Upravuje vládní návrh ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti, čl. 3.

⁹ Upravuje vládní návrh ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti, čl. 4.

předkládání návrhů na zvyšování výdajů veřejného rozpočtu ve druhém čtení. V oblasti státních rozpočtů již byla strana úspěšnější. Veřejný rozpočet pro rok 2011 byl opravdu z kategorie úsporných, čímž ODS splnila svůj programový slib. V rámci veřejného rozpočtu došlo k několika škrtnům, např. ke snížení objemu mezd státní správy o 10 %, vyplácení porodného bylo spojeno pouze s prvorozeným dítětem a podmínkou, která právo na tento příspěvek přisuzovala pouze rodinám, jejichž příjem nepřesahoval 2,4 násobek životního minima. Snížily se také výdaje na dopravní infrastrukturu (Vláda ČR 2010c). Deficit státního rozpočtu byl původně stanoven na 4,6 % HDP, na konci roku 2011 však dosáhl hodnoty nižší, a to 3,7 % HDP (Ministerstvo financí ČR 2012). Státní rozpočet na rok 2012 počítal s deficitem 3,5 % HDP, oproti roku 2011 byl deficit snížen o 40 miliard, avšak je také nutno podotknout, že příjmy státního rozpočtu byly oproti předpokladu o více než 42 miliard nižší (Ministerstvo financí ČR 2013). V koaliční smlouvě požadovaný návrh na schodek státního rozpočtu v hodnotě pod 3 % HDP na rok 2013, se straně ODS podařil splnit, jelikož veřejný rozpočet pro tento rok počítal se schodkem ve výši 2,9 % HDP (Vláda ČR 2012a). Hospodaření za rok 2013 bylo dokonce úspěšnější než předpoklady, deficit rozpočtu byl nakonec o 18 miliard nižší než odhady a dosáhl hodnoty 81,3 miliard (Ministerstvo financí ČR 2014). Nicméně schvalování státního rozpočtu pro rok 2013 bylo ve znamení zvyšování daní. Tzv. stabilizační balíček, mimo jiné zvyšující obě sazby DPH o 1%, byl přijat za účelem snižování deficitu státního rozpočtu. K takovému opatření však podle programových priorit obou stran v žádném případě nemělo dojít. Avšak k prvnímu navyšování daní došlo již v roce 2011, kdy ministr financí předložil novelu zákona o DPH, kterou i přes odmítavé stanovisko Senátu Poslanecká sněmovna podpořila a prezident Klaus zákon vyhlášený jako 370/2011 Sb., v listopadu téhož roku podepsal (Poslanecká sněmovna Parlamentu ČRb). Tento zákon upravuje především zvýšení dolní sazby DPH z 10 na 14 % (Zákon č. 370/2011 Sb.)¹⁰. Ministr financí v roce 2011 předložil také návrh zákona mediálně označovaného jako „Daňová reforma“. Tento zákon č. 458/2011 Sb. upravuje např. zavedení institutu Jednotného inkasního místa, dědická a darovací daň by měla přejít pod daň z příjmu, osoby pobírající plat vyšší než čtyřnásobek průměrné mzdy přijdou o základní slevu na dani. Ačkoliv tyto změny měly nabýt platnosti od roku 2014, doposud se tak nestalo (Morávek 2013). Tyto změny v daňové oblasti však, jak již bylo předznamenáno s ohledem na konec roku 2012, nebyly posledními. Původní návrh

¹⁰ Problematiku zvýšení sazby daní upravuje Část I., Čl. I., § 37 odst. 1 a 2, § 38 odst. 4, § 47 odst. 1 písm. b.

ministra financí o změně daňových, pojistných a dalších zákonů¹¹ neprošel, avšak další návrh prakticky stejného ražení¹² byl Poslaneckou sněmovnou, i přes odmítavé stanovisko Senátu, schválen na konci prosince roku 2012 (Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR).¹³ Novela zákona zvyšuje obě sazby DPH o jeden procentní bod, tedy ze 14 na 15 % a z 20 na 21 % (Zákon č. 500/2012 Sb.)¹⁴. Upravena je také daň z převodu nemovitosti, která se zvyšuje na 4 % (Zákon č. 500/2012 Sb.)¹⁵. Zákon také zavádí solidární 7% daň pro lidi s příjmy 4 násobně vyššími než je průměrná mzda (Zákon č. 500/2012 Sb.)¹⁶. V oblasti podpory podnikatelského sektoru vládní strany prosadily programový bod ODS, požadující jednodušší ukončení živnosti, což v praxi znamená, že podnikatel nemusí platit daň z příjmu u faktur, jež jsou po splatnosti déle než 4 roky (Vláda ČR 2013). Novelou obchodního zákoníku č. 179/2013 Sb. došlo také ke změně samotné splatnosti faktur. Nově je uložena povinnost zaplacení faktur, pokud se smluvní strany nedohodnou jinak, do 30 dnů (Finance.cz 2013). Novelou živnostenského zákona č. 169/2012 Sb. poté došlo k proklamovanému snížení administrativní zátěže pro podnikatele (Šíma 2012). I tato opatření se tedy straně ODS ve vládní koalici podařila zrealizovat. Zjednodušení procesu založení firmy, obsaženého jak v programu ODS, tak v koaliční smlouvě, však žádná zákonná novela neupravuje.

3.1.2. TOP 09

Strana ve svém volebním programu zdůrazňuje nutnost vyrovnaných rozpočtů v budoucích letech, kterých lze ale dosáhnout jen nepopulárními opatřeními, jež jsou však potřebná a sociálně zodpovědná. Podle TOP 09 jsou důležitou výdajovou položkou, nutně vyžadující snížení, náklady vládní spotřeby. Strana tedy navrhuje snížit mzdové náklady rozpočtové sféry a provozní výdaje jednotlivých odvětví státní správy o 20 %. Snížení objemu mezd o 10 % se poté bude vztahovat na státní zaměstnance, vyjma pedagogů a zdravotních pracovníků (TOP 09a: 8-10). Strana pak dále požadovala snížení platů ústavních činitelů o

¹¹ Sněmovní tisk 695.

¹² Sněmovní tisk 801.

¹³ Proces schvalování návrhu zákona způsobil kontroverzi uvnitř strany ODS, jelikož se několik poslanců proti zvyšování daní vzbouřilo a odmítlo hlasovat (Husárová, Maňour 2012). Rebelující poslanci byli záhy vyšetřováni také policií kvůli tzv. trafikám, které jim byly nabídnuty za nehlasování proti vládnímu zákonu (Aktuálně.cz 2013).

¹⁴ Problematiku zvýšení sazby daní upravuje Část II., ČL. Iii., § 37 odst. 2, § 47 odst. 1 písm. a), b).

¹⁵ Upravuje Část IV., Čl. VI., § 15.

¹⁶ Upravuje Část I., Čl. I., § 16a.

10 %, příspěvek politickým stranám by měl být zredukován o 50 % (iDNES 2009). TOP 09 by dále ráda dosáhla zrušení porodného a pohřebného, důchody v roce 2011 by měly zůstat bez valorizace, v oblasti daní garantovala jejich nezvyšování, naopak slibovala zjednodušení daňových zákonů a transformaci transakčních daní¹⁷ pod daň z příjmů. Strana taktéž chtěla usilovat o zavedení Jednotného inkasního místa, které by mělo přinést velkou úsporou v oblasti správy přímých daní (TOP 09 2010a: 9-11).

Stejně jako ODS, také TOP 09 byla poměrně úspěšná v prosazování svých programových bodů do koaliční smlouvy. Vláda se zde zavázala snížit mzdy v organizačních složkách státu a rozpočtových a příspěvkových organizacích o 10 %. Toto snížení platů se netýká pedagogických pracovníků. Provozní výdaje poté budou zredukovány také o 10 %. Poslancům a ústavním činitelům bude plat snížen o 5 %, přičemž ve svém volebním programu měla strana 10% hodnotu (Vláda ČR 2010b: 4). Koaliční smlouva navrhovala redukcí příspěvku politickým stranám o 5 %, postupně by však mělo dojít až k 10% snížení za mandát. Od roku 2014 má být stejná 10% hodnota snížena za příspěvek za hlas. Ve svém programu strana deklarovala dotaci politickým subjektům nižší o celou polovinu. V oblasti daňové politiky je zřízení Jednotného inkasního místa, zjednodušení daňového systému a přenesení transakčních daní pod daň z příjmů v souladu s volebním programem (Vláda ČR 2010a: 4-6). Porodné sice, jak si TOP 09 kladla za cíl ve svém programu, zrušeno nebylo, nicméně programové prohlášení vlády tento příplatek upravuje. Takovýto typ příspěvku se začal nově vztahovat pouze na prvorozené dítě, navíc příjem rodiny nesmí být vyšší než 2,4 násobek životního minima. O zrušení pohřebného, stejně jako ponechání důchodů v roce 2011 bez valorizace, se dokument nezmiňuje. TOP 09 se tyto programové body tedy nepodařilo prosadit (Vláda ČR 2010b: 6).

Straně TOP 09 se větší polovina priorit volebního programu povedla uvést do praxe. Vláda s účinností od roku 2011 snížila platy státních zaměstnanců o 10 %, platy ústavních činitelů pak byly sníženy o 5 % (Vláda ČR 2010c). V rámci škrťů se ministerstvům podařilo ušetřit několik miliard korun (Vláda ČR 2012b: 3). Také příspěvek politickým stranám za mandát byl zákonem č. 345/2010 Sb. redukován o 5 % z původní hodnoty (Ministerstvo vnitra ČR 2010). K dalšímu slibovanému snižování příspěvku politickým stranám však již nedošlo. Programový slib v podobě zřízení Jednotného inkasního místa, jak již bylo uvedeno

¹⁷ Darovací a dědická daň, daň z převodu nemovitosti.

u ODS, byl dodržen vyhlášením zákona č. 458/2011, nicméně uvedení institutu do praxe prozatím neproběhlo. Transformace transakčních daní pod daň z příjmu byla také provedena zákonným opatřením Senátu č. 340/2013 Sb., s účinností od roku 2014 (Finanční správa ČR 2013). Státní rozpočet na rok 2011 pak ustanovil vyplácení porodného pouze na prvorozené dítě, navíc příspěvek je přiznán jen rodinám, jejichž příjem je pod hranicí 2,4 násobku životního minima (Vláda ČR 2010c). I tento programový bod, ačkoliv v modifikované podobě, byl splněn. Stejně jako občanští demokraté však TOP 09 ve svém programu deklarovala nezvyšování daní, tudíž dřívější zvyšování dolní sazby DPH z 10 na 14 % a následné přijetí stabilizačního balíčku, který zvyšoval obě sazby DPH o jeden procentní bod (Zákon č. 500/2012 Sb.)¹⁸, je ve výrazném rozporu s volebním programem strany TOP 09.

Pokud se text zaměří na programové rozdíly zkoumaných stran v oblasti hospodářské politiky, lze poměrně jednoznačně vysledovat, že TOP 09 nabízela o mnoho více úspornějších opatření, než občanští demokraté. Větší část těchto bodů se straně TOP 09 dokonce povedlo uvést do praxe. Nicméně je třeba poznamenat, že některé sliby, nejspíše z důvodu koaličního vyjednávání, byly zrealizovány v modifikované podobě (příspěvek politickým stranám, mzdy ústavních činitelů). ODS ve svém programu na rozdíl od TOP 09 specifikovala opatření, která by měla vést ke kultivaci podnikatelského prostředí a kromě proklamovaného zkrácení lhůty potřebné k založení firmy, se občanským demokratům ostatní programové body v této oblasti podařilo zrealizovat. ODS se od TOP 09 lišila také návrhem na zavedení tzv. finanční ústavy, Národní rozpočtové rady a ustanovením upravujícím podmínky při 2. čtení zákona o státním rozpočtu, avšak ani jedno opatření se uzákonit nepodařilo. Dvojnásobné zvýšení sazeb DPH pak bylo ve výrazném rozporu s volebním programem obou stran. Více programových slibů se v oblasti hospodářské politiky nicméně podařilo zrealizovat straně TOP 09.

3.2. Boj s korupcí

3.2.1. ODS

Boj proti korupci byl jednou z hlavních priorit volebního programu občanských demokratů. Změny měly být zavedeny především směrem k větší transparentnosti veřejných zakázek, jedním z cílů bylo také zpřísnění trestů za korupční jednání (ODS 2010: 9). ODS ve

¹⁸ Problematiku zvýšení sazby daní upravuje Část I., Čl. I., § 37 odst. 1 a 2, § 38 odst. 4, § 47 odst. 1 písm. b.

svém programu volala po zavedení centrálních nákupů a online aukcí, veškeré informace o veřejných zakázkách (zadávací dokumentace, průběh výběrového řízení, složení rozhodovacích komisí) by měly být uveřejněny na internetu, soutěže by se mohly účastnit pouze firmy jasně prokazující svou vlastnickou strukturu. Bez všech potřebných informací se společnost výběrového řízení jakékoliv státní zakázky nebude moci účastnit (ODS 2010: 17-31). Strana také podporovala zavedení veřejného seznamu, který by obsahoval rejstřík nezákonně jednajících firem, kterým by tak byla zamezena účast v soutěži o veřejné zakázky. ODS dále požadovala zřízení protikorupčních soudních senátů a specializovaných útvarů v boji proti korupci, důsledné a tvrdší trestání korupčního jednání, stejně jako zvýšenou odpovědnost veřejných úředníků (ODS 2010: 31-32).

Téměř všechny programové body včetně jejich plného znění z oblasti boje s korupcí byly úspěšně implementovány do koaliční smlouvy a programového prohlášení vlády. Koaliční smlouva tak navrhovala provádět nákupy státní správy nad jistý limit centrálně a využívat především online aukcí. Dále plánovala větší míru transparentnosti veřejných zakázek, které by nově měly být ve vysoké míře zpřístupněny na internetu a firmám ucházejícím se o veřejné zakázky, které se nově musí prokázat průhlednou vlastnickou strukturou. Smlouva taktéž chystala zřízení specializovaných soudních senátů a útvarů pro boj s korupčními aktivitami, tvrdší tresty za úplatkářství nebo vyšší odpovědnost státních úředníků (Vláda ČR 2010a: 7-22). Do koaliční smlouvy se tedy občanským demokratům nepovedl prosadit pouze požadavek na veřejný seznam firem, které jednaly v rozporu se zákonem při veřejné soutěži a po dobu 5 let nemají možnost usilovat o přidělení veřejné zakázky a důkladné trestání korupčního jednání, které však v programu nebylo více konkretizováno.

Pokud se text bakalářské práce zaměří na realitu programových a koaličních slibů, změnu formátu veřejných zakázek se doopravdy povedlo uvést do praxe. Novela zákona o veřejných zakázkách stanovuje nové podmínky celého rozhodovacího procesu. Výběrového řízení se mohou účastnit jen firmy prokazující se jasnou vlastnickou strukturou a subjekty dodržující právní předpisy, veškeré údaje včetně zadávací dokumentace, výběrového řízení či rozhodovacích kritérií musí být povinně přístupné na internetu. Uvedena do praxe byla povinnost využívání elektronického tržiště na určité komodity a pro vhodné případy také online aukce (Úřad vlády ČR 2013: 67).¹⁹ Zákon č. 55/2012 Sb., zahrnující zmíněné úpravy,

¹⁹ Nicméně novela zákona byla protikorupčními iniciativami kritizována z důvodu, že uchazeči o zakázku nemusí vlastnickou strukturu odkrývat až k fyzickým osobám. Takový princip by pak měl být uplatněn také u dodavatelů

nabyl účinnosti dne 1. 4. 2012 (Zákon č. 55/2012 Sb.)²⁰. Zefektivnění centrálního nákupu bylo taktéž zrealizováno, jelikož vláda schválila usnesení, které upravovalo zavedení centrálního nákupu na komodity, které jsou uvedeny v rezortním seznamu. Toto usnesení začalo platit od 1. 7. 2012 (Úřad vlády ČR 2013: 72-74). Tvrdší tresty za korupční jednání pak byly uvedeny do praxe s novelou trestního zákoníku, kdy přijatý zákon č. 330/2011 Sb., s účinností od 1. 12. 2011, zvyšuje trestní sazby za úplatkářství (Úřad vlády ČR 2013: 134-135). Problematika posílení transparentnosti v otázce nakládání s veřejným majetkem je momentálně již v řešení nové vlády, což znamená, že tento programový bod se uskutečnit nepodařil. Ačkoliv návrh zákona byl předložen již v červnu roku 2012, legislativně se jej, také kvůli předčasnému rozpuštění Poslanecké sněmovny dne 20. 8. 2013, nepodařilo dotáhnout do konce (Úřad vlády ČR 2014: 116). Obdobně dopadly také ostatní programové body. Návrh, který měl za úkol rozšíření využívání online aukcí nebo zákon o úřednících, jenž mimo jiné upravoval odpovědnost úředníků, se díky rozpuštění Poslanecké sněmovny již legislativně nepodařilo zrealizovat. Problematika specializovaných senátů a útvarů pro boj s korupcí souvisí se zákonem o státním zastupitelství. Vláda dokonce 29. 5. 2013 předložila návrh zákona upravujícího tuto problematiku Poslanecké sněmovně, avšak před koncem vlády se uskutečnilo pouze první čtení této právní úpravy (Úřad vlády ČR 2014: 6-70).

3.2.2. TOP 09

V oblasti protikorupčních opatření lze nalézt mnoho programových shod s návrhy občanských demokratů. Stejně jako ODS se TOP 09 se vyslovovala pro zřízení specializovaných soudních senátů, veškeré informace o veřejných zakázkách a jejich příslušné dokumentace by měly být zveřejněny na internetu, a to nejpozději do 30 dnů z jedné centrální adresy. Strana také navrhuje zvyšování odbornosti státních úředníků. Jako nejvhodnější variantu uskutečnění zakázek strana považuje elektronické aukce. Strana ve svém programu požadovala jako podmínku účasti v soutěži o veřejné zakázky prokázání průhledné vlastnické struktury, dalším kritériem pak byla garance alespoň 30 % realizace dané zakázky vlastními zdroji. Zakázky přesahující částku 50 miliónů by pak měly být

daného uchazeče (Sedláčková 2012).

²⁰ Upravuje Čl. III.

hodnoceny komisí, která bude ustanovena losem z minimálně dvojnásobného počtu členů této instituce (TOP 09 2010a: 23-24). TOP 09 dále navrhuje posílení pravomocí Kontrolního výboru Poslanecké sněmovny, který by mohl nově mít možnost zadat si ve státních společnostech nezávislý forenzní audit. Výběr uchazečů do vrcholných pozic státní správy a dozorčích rad státních společností by pak měl být uskutečněn prostřednictvím otevřeného výběrového řízení. Volební program TOP 09 požadoval zavedení povinnosti politickým stranám zveřejňovat rozpočet svých volebních kampaní financovaných pomocí jednoho transparentního účtu, výroční zpráva o hospodaření pak měla být elektronicky přístupna veřejnosti (TOP 09 2010a: 23-24).

V oblasti prosazení své programové části pro boj s korupcí do koaliční smlouvy, byla TOP 09 úspěšná. Jak již bylo zmíněno, strana TOP 09 měla s ODS v oblasti protikorupčních opatření mnoho téměř totožných programových bodů. V dokumentu tedy lze nalézt požadavek obou zkoumaných stran na zřízení specializovaných soudních senátů, cílem bylo dosáhnout transparentnějších veřejných zakázek, příslušná dokumentace by společně se všemi informacemi měla být přístupná na internetu, a to z centrální adresy. Z koaliční smlouvy však vypadla ta část z programu TOP 09, která upravovala zveřejňování všech potřebných informací do 30 dnů od uzavření kontraktu, stejně jako losování členů komise u zakázek vyšších než 50 milionů (Vláda ČR 2010a: 7-22). Programové body ohledně zvyšování odbornosti veřejných úředníků, elektronické aukce v co nejhojnějším počtu případů, stejně jako průhledná vlastnická struktura pro získání státní zakázky byly v koaliční zohledněny, nicméně povinnost uchazeče, jenž musí garantovat realizaci zakázky alespoň z 30 % vlastními zdroji, se v koaliční smlouvě nenachází. Stejný případ platí také pro pravomoc Kontrolního výboru Poslanecké sněmovny zadat si ve státních firmách forenzní audit. Nastavení transparentnějších podmínek financování politických stran sice není blíže specifikováno, avšak v dokumentu se nachází, stejně jako otevřené výběrové řízení na posty v dozorčích radách státních podniků (Vláda ČR 2010a: 7-24).

Jak již bylo uvedeno výše, vzhledem k programovým shodám s ODS, se straně TOP 09 povedly zrealizovat prakticky stejné body jako občanským demokratům. Jednalo se tedy o novelu zákona upravující větší transparentnost zadávání samotných zakázek a vlastnických struktur firem účastnících se výběrového řízení. Právní úprava také zavádí častější využívání

elektronických tržišť a aukcí.²¹ TOP 09 také navrhovala zvýšení odbornosti úředníků v oblasti boje s korupcí. Tato problematika byla nejdříve řešena samostatně v rámci Protikorupční strategie na léta 2011 a 2012, v rámci prohlubování klasifikace úředníků státní správy byl založen kurz „Po stopách korupce“, který měl o korupci komplexně informovat. Pro nízký zájem však první dva termíny nebyly realizovány (Úřad vlády ČR 2013: 45-46). Problematika vzdělávání nakonec přešla pod působnost zákona o úřednících, jenž však má na starost již nová vláda (Úřad vlády ČR 2014: 6-9). Vládní strany také řešily proces zveřejňování všech informací týkajících se veřejných zakázek, grantových programů, projektů a dalších dokumentů na centrální adrese, nicméně tento požadavek se ukázal být problematickým z důvodu kapacity a rezervních záloh této datové schránky. Dle nového návrhu by všechny tyto informace měly být shromážděny na jednom centrálním místě, ze kterého jednotlivá data půjdou dohledat na konkrétních internetových serverech. Toto legislativní opatření je již však také v působnosti nové vlády (Úřad vlády ČR 2013: 75-82). Jmenování odborníků do dozorčích rad státních firem prostřednictvím otevřeného výběrové řízení se z důvodu legislativních průtahů nepodařilo uskutečnit. Snaha o zprůhlednění financování politických stran a jejich hospodaření dopadla taktéž nezdarem. Ačkoliv byl 23. 4. 2013 předložen návrh zákona Poslanecké Sněmovně, její následné rozpuštění přerušilo celý legislativní vývoj této právní úpravy (Úřad vlády ČR 2014: 111-125).

Obě strany nabídlly v oblasti protikorupčních opatření velmi obdobné návrhy, tudíž se dalo čekat, že většina z nich bude díky silnému vládnímu mandátu uvedena do praxe. TOP 09 se ve svých programových bodech boje s korupcí od ODS odlišovala požadavky na posílení pravomocí Kontrolního výboru Poslanecké sněmovny. Strana také vyžadovala, aby firma, ucházející se o státní zakázku garantovala její realizaci částečně také vlastními kapacitami. Změny měly být prosazeny v oblasti obsazování dozorčích rad státních podniků a transparentnosti financování politických stran. Nicméně ani jedno těchto opatření se straně nepovedlo přenést do reality. Ze společných programových bodů zkoumaných stran se nepovedlo prosadit zřízení specializovaných soudních senátů a větší odpovědnost úředních osob. ODS i TOP 09 se tedy i přes svůj silný mandát ve vládě nepovedlo prosadit část svých programových bodů v boji s korupcí, nicméně občanským demokratům se v této oblasti podařilo splnit více předvolebních návrhů a v tomto ohledu tak předčili TOP 09.

²¹ Konkrétní podoba zákona již je popisována v podkapitole 4.2.1.

3.3. Sociální systém

Sociální systém je stejně jako hospodářská politika důležitou součástí programů obou studovaných stran. Oba politické subjekty mezi své základní ideové hodnoty řadí rodinné hodnoty a solidaritu zodpovědných, velmi striktně se však staví proti nekontrolovanému vyplácení sociálních dávek, přičemž odvolávání se na tyto principy pramení z ideologického ukotvení stran v rámci stranických rodin.

3.3.1. ODS

Sociální systém by se podle občanských demokratů měl vyznačovat solidaritou zodpovědných a podporou osob, které pomoc potřebují. ODS ve svém programu prosazovala adresnější rozdělování sociálních dávek a zjednodušení kompletního sociálního systému. Strana také upozorňovala na zneužívání této soustavy, přičemž navrhovala vyplácení sociálních dávek nehotovostní způsobem (elektronické karty, poukázky) nejen na dávky v hmotné nouzi, ale také na ty ostatní. Osoby pobírající sociální příspěvky, ale zároveň neplatící pokuty, nájem apod. by měly obdržet dávky nižší, jelikož právě nezaplacené pohledávky budou strhnuty z dané částky sociální podpory. Ta by se měla dle ODS vázat také na řádnou školní docházku dětí. Celá výše příspěvku v nezaměstnanosti pak nebude přidělena jedincům, kteří se z vlastní vůle rozhodnou ukončit pracovní poměr. Po uplynutí doby dvou měsíců by mělo být pokračování pobírání podpory v nezaměstnanosti či dávek v hmotné nouzi vázáno na absolvování např. rekvalifikačního kurzu nebo veřejné služby. ODS navrhovala vyplácení příspěvku v hmotné nouzi taktéž na základě absolvování veřejné služby, přičemž pracovní doba by se měla pohybovat v rozmezí 20 až 40 hodin měsíčně (ODS 2010: 22-25). V oblasti rodiny a péče o seniory ODS prosazovala možnost čerpání dvourychlostní mateřské dovolené pro rodiče vracující se urychleně zpátky do práce nebo např. nižší počet dětí v ústavních zařízeních, stejně jako zvýšení počtu pěstounských rodin. Strana se pak zavázala podporovat péči o seniory v rodinném prostředí (ODS 2010: 25-27). Značnou část programu v okruhu sociální politiky tvoří zvyšování počtu nových pracovních míst. ODS slibovala příspěvek pro nezaměstnané, jež nově začnou podnikat, větší počet částečných úvazků především pro studenty, osoby v předdůchodovém věku nebo zdravotně postižené. Dohoda o provedení

práce by měla být prodloužena ze 150 na 300 hodin, smlouvy na dobu určitou u nových pracovních míst by se nově mohly uzavírat opakovaně. ODS ve svém programu také podporovala alternativní modely zaměstnání a boj proti nelegálnímu zaměstnávání (ODS 2010: 22-25).

Znění koaliční smlouvy obsahuje v oblasti sociálního systému podstatnou část programových bodů občanských demokratů. V koaliční smlouvě je přítomen soubor změn v souvislosti se sociálními dávkami, které by měly být vázány na školní docházku dětí a samotnou aktivitu zaměstnaného, ačkoliv ta zde není konkretizována. Osoby neplatící pokuty a nájemné budou pobírat redukované sociální dávky právě ve výši těchto poplatků. Koaliční strany se dohodly na rozšíření nehotovostního vyplácení sociálních příspěvků. Do koaliční smlouvy bylo také prosazeno, aby jedincům, kteří podali výpověď z vlastního popudu, byla poskytnuta nižší státní podpora. O dvourychlostní mateřské se sice text v koaliční smlouvě nezmiňuje, nicméně tento dokument obsahoval návrh na zvýšení počtu pěstounských rodin, stejně jako rozvoj péče o seniory v rodinném prostředí. (Vláda ČR 2010a: 4-8). Také tematický okruh vytvoření nových pracovních míst byl velmi úspěšně implementován do znění koaliční smlouvy a programového prohlášení vlády. Vláda navrhovala flexibilnější zákoník práce a související legislativu, dohoda o provedení práce se měla zvyšovat na dobu 300 hodin, stejně jako možnost opakovaného uzavření kontraktu na dobu určitou. Nezaměstnaným osobám, které se rozhodnou založit si vlastní živnost, znění programového prohlášení vlády garantovalo standardní výši podpory v nezaměstnanosti po danou dobu (Vláda ČR 2010b: 36-37).

Pokud se text bakalářské práce zaměří na realitu, v rámci sociálních dávek se podařilo splnit prakticky všechny programové sliby. Vládou byla zavedena tzv. sKarta, která měla sjednotit systém vyplácení dávek. Touto sociální kartou by pak měly být vypláceny všechny dávky nepojistného typu, karta mohla sloužit také pro platební účely²² (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2012a: 1-2). Samotná výplata sociálních dávek by pak byla odvislá od aktivity nezaměstnaného. Od začátku roku 2012 došlo k uvedení do praxe veřejné služby. Ta byla nabízena především dlouhodobě nezaměstnaným po dobu až 20 hodin týdně, přičemž program ODS navrhoval pracovní vytížení na dobu 20 až 40 hodin měsíčně. Pokud žadatel o

²² Senátním návrhem zákona byly sKarty zrušeny. Od 1. listopadu 2013 tak nabyl účinnosti zákon č. 306/2013 Sb. o zrušení karty sociálního systému.

příspěvek v hmotné nouzi odmítl vykonávat tyto práce, nebyla mu vyplácena plná výše podpory (Vláda ČR 2012b: 24).²³ Zákon schválený ve stavu legislativní nouze, který mimo jiné upravoval snížení výše státního příspěvku pro osoby, jež ukončily pracovní poměr z vlastní vůle, byl v listopadu 2011 zrušen Ústavním soudem (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2011: 1-2), nicméně od roku 2012 již opět toto opatření platilo. Jedincům, kteří dobrovolně podali výpověď, byla podpora snížena na 45 %. Zavedeno bylo také odsunutí výplaty příspěvku v nezaměstnanosti pro osoby, které po danou dobu pobíraly odstupné. Nově takovým jedincům byla uznána plná výše státní podpory až po tomto časovém úseku (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2011a). Po prostudování všech dokumentů se však nikde neobjevuje vyplácení sociální dávek v návaznosti na školní docházku dětí, ani krácení dávek neplatičům pokut a nájemného. Ačkoliv žádný zákon či ustanovení neupravuje podporu péče o seniory v domácím prostředí, byla v červnu roku 2012 přijata novela zákona o sociálně právní ochraně dětí, která schvaluje výchovu dětí v ústavních zařízeních jen v krajních případech, stejně jako podporuje institut případné náhradní rodinné péče (Vláda ČR 2012b: 25). Opatření v oblasti politiky nových pracovních míst se podařilo uvést do praxe zákonem č. 365/2011 Sb., který novelizuje zákoník práce. Navýšen byl rozsah práce na dohodu na 300 hodin měsíčně, zavedlo se také slibované opakované uzavírání smluv na dobu určitou, a to až třikrát po dobu tří let (Bohutínská 2011). Také slibovaná podpora nezaměstnaných v začátcích podnikatelské činnosti byla zrealizována, ačkoliv v pozměněné podobě oproti volebnímu programu a koaliční smlouvě. Nicméně začínající podnikatelé mohou využít tzv. překlenovací příspěvek, který mohou čerpat po dobu 5 měsíců v hodnotě průměrné mzdy v národním hospodářství (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2010: 1). Po předložení smysluplného projektu a závázání se k provozování své živnosti po určitý časový úsek, mohou tito podnikatelé také nově obdržet od Úřadu práce dotaci v hodnotě 40 000-80 000 Kč (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2013a: 1-2).

3.3.2. TOP 09

TOP 09 se stejně jako ODS ve svém programu hlásila k hodnotám rodiny, solidaritě se

²³ Ústavní soud však veřejnou službu jako povinnou v listopadu 2012 zrušil. Za necelý rok svého trvání se tohoto druhu práce zúčastnilo téměř 61 000 občanů, přičemž 97 % z nich bylo dlouhodobě nezaměstnaných (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2012c: 1-2).

sociálně slabými, ale také k nezávislosti občanů na sociálních dávkách. Strana se v programu zavazuje k tvrdému bojování proti nelegálnímu zaměstnávání a především proti zneužívání sociálních dávek. Obdobně jako občanští demokraté TOP 09 navrhovala, aby standardní výši a délku příspěvku v nezaměstnanosti neobdrželi občané, kteří ukončili pracovní poměr z vlastního popudu nebo dostali výpověď pro porušení pracovní kázně. Plnou výši podpory v nezaměstnanosti by taktéž neměly obdržet osoby, kterým náležel nárok na celou výši odstupného. Podmínkou pro výplatu zmíněného státního příspěvku, vztahující se na všechny nezaměstnané, je pak povinnost odpracování 20 hodin veřejné služby týdně, nebo absolvování rekvalifikačního kurzu. TOP 09 se tak podařilo prosadit své znění volebního programu, jelikož občanští demokraté navrhovali takovou délku pracovní doby po časový úsek jednoho měsíce. Také vyplácení dávek v hmotné nouzi by mělo být odvozováno podle aktivity nezaměstnaných ve vykonávání veřejné služby (TOP 09a 2010: 17-18). TOP 09 chtěla prosadit zrušení ustanovení o nekolidujícím zaměstnání, strana navrhovala také zavedení povinnosti pro zaměstnavatele, kteří nově museli ohlásit nového zaměstnance den před jeho nástupem do praxe. Dle volebního programu by mělo dojít k zefektivnění trhu práce a pracovní legislativy. V oblasti sociálních služeb strana chtěla zredukovat a zpřísnit vyplácení příspěvků ve všech stupních závislosti. TOP 09 prosazovala péči o seniory a zdravotně postižené osoby v domácím, rodinném prostředí, podporovala taktéž pěstounskou péči (TOP 09a 2010: 17-18).

Podobně jako ODS byla TOP 09 v rozsahu programových bodů implementovaných do znění koaliční smlouvy velmi úspěšná. Jak již bylo zmíněno výše u občanských demokratů, vyplácení sociálních dávek by mělo být vypláceno na základě aktivity nezaměstnaného, ačkoliv smlouva neupravuje problematiku veřejné služby. Příspěvky pro podporu v nezaměstnanosti v plné výši by neměly být přiznány osobám, jež dobrovolně podaly výpověď (Vláda ČR 2010a: 4-8). Programové prohlášení vlády taktéž garantuje flexibilnější pracovní legislativu, dokument obsahuje zrušení ustanovení o nekolidujícím zaměstnání a dále zaručuje zavedení povinnosti pro zaměstnavatele, díky níž musí být nástup nového zaměstnance do pracovního poměru nahlášen den předem (Vláda ČR 2010b: 36-37). TOP 09 ve svém programu plánovala zrušení podpory v prvním stupni závislosti. Vládní strany se jej však ve svém programovém prohlášení, nejspíše z důvodu koaličního vyjednávání, rozhodly snížit na 800,- Kč měsíčně, přidělení tohoto příspěvků by poté mělo být důkladně

posuzováno. Také podporu výchovy dětí v pěstounských rodinách na úkor ústavních zařízení a prosazování domácí péče o seniory dokument zmiňoval (Vláda ČR 2010b: 6-8).

Jelikož ve volebních programech obou stran měly body v oblasti sociálního systému až na výjimky téměř stejné znění, TOP 09 v rámci svého programu zrealizovala velmi podobné kroky jako ODS. Ty se především týkaly, jak již bylo popsáno v podkapitole u občanských demokratů, výplaty sociálních dávek tzv. sKartou, zavedení institutu veřejné služby, kde se mimochodem uvedla do praxe pracovní doba až 20 hodin týdně, jak měla TOP 09 uvedeno ve svém programu. Zpřísnila se také pravidla pro výplatu sociálních dávek, především pro osoby, jež ukončily pracovní poměr bez udání závažného důvodu dobrovolně. Taktéž jedincům, kterým ze zákona náleží odstupné, obdrží podporu v nezaměstnanosti až po obdržení všech takovýchto plateb. Uskutečnilo se také slibované zrušení ustanovení o tzv. nekolidujícím zaměstnání (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2010: 1-7). Ve volebním programu TOP 09 vyhlášovala tvrdý boj proti nelegálnímu zaměstnávání. Četné kontroly byly skutečně prováděny, např. za rok 2012 se jich uskutečnilo 35 577, přičemž na pokutách se vybralo přes 163 milionů korun (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2013b: 1). Příspěvek na péči v prvním stupni závislosti byl podle znění koaliční smlouvy zredukován na 800 Kč měsíčně (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2011b). V září 2012 byla také přijata novela o sociálně právní ochraně dětí, která podporuje výchovu dětí v rodinném prostředí a posiluje institut pěstounské péče (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2012b: 1-2). Novela sice byla zamítnuta Senátem, avšak Poslanecké sněmovna setrvala na svém stanovisku a zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod číslem 401/212 Sb. (Poslanecká sněmovna Parlamentu ČRd).

Volební programy zkoumaných stran se v sociální oblasti povětšinou lišily jen v dílčích bodech. TOP 09 se podařilo prosadit svou striktnější verzi programu v oblasti podmínek fungování veřejné služby, strana požadovala až 20 hodin této práce týdně, zatímco občanskí demokraté stanovili počet odpracovaných hodin na hodnotě 20-40 hodin měsíčně. Na straně druhé, TOP 09 se nepodařilo zrušit příspěvek na péči v prvním stupni závislosti, tato dotace byla jen snížena. ODS pak byla oproti TOP 09 daleko konkrétnější v navrhovaných opatřeních vedoucích ke vzniku nových pracovních míst, své sliby navíc splnila. Občanští demokraté však byli v naplňování svého programu o něco méně úspěšní než jejich koaliční partner, jelikož množství nesplněných programových bodů (např. dvou rychlostní mateřská, zpřísnění vyplácení dávek pro neplatiče nájemného a pokut) bylo na straně ODS vyšší než u TOP 09.

Tento fakt může pramenit ze skutečnosti, že občanští demokraté ve svém programu v oblasti sociálního systému nabízeli větší počet programových bodů. Ty pak ve vládní koalici, navíc s poměrně silným koaličním partnerem v podobě TOP 09, bylo ve větším množství těžší prosadit.

3.4. Důchodová reforma

Důchodová reforma byla pro obě zkoumané strany jednou z hlavních priorit. V jejich volebních programech se shodně objevoval důraz na potřebu realizace reformy penzí, jelikož podle těchto stran systém v podobě v roce 2010 není dlouhodobě udržitelný. Jediná cesta by tak měla vést přes vícesložkové spoření na důchod a posílení soukromých vkladů do systému penzí, přičemž bylo zdůrazňováno, že tento krok v žádném případě neznamená privatizaci důchodového systému. V těchto prohlášeních lze nalézt prvek osobní odpovědnosti přítomný u konzervativního myšlení, který pramení z ideologického ukotvení studovaných stran. Oba zkoumané politické subjekty ve svých programech nabízely podobná řešení, která se jen nepatrně lišila v dílčích bodech (ODS 2010: 25-27; TOP 09 2010a: 21-22).

3.4.1. ODS

ODS ve svém volebním programu navrhovala různorodé formy penzijního připojištění a důchodového spoření. Měla v úmyslu prosadit umožnění transformace části pojištění z průběžného systému financování na důchod do důchodových (kapitalizačních) fondů. Jednalo by se o 4% částku, která by byla převedena. Doplateny by musely být další 2 % z vlastních příjmů. Takové fondy by byly pod důkladným státním dohledem. Veškeré privatizační zisky by pak měly směřovat právě na reformu důchodového pojištění. Občanští demokraté plánovali také dobrovolný příspěvek ve výši 1 % z důchodového pojištění, který by měl v rámci mezigenerační sounáležitosti putovat k rodičům. ODS odmítala, podle ní „populistické“, vyplácení tzv. 13. důchodů, nicméně se vyslovila pro valorizaci dle zákona, přičemž ta nejbližší by měla být uskutečněna na začátku roku 2011 (ODS 2010: 25-27).

V původním znění koaliční smlouvy jsou ohledně problematiky důchodové systému

k dispozici jen kusé informace. Vládní strany se zavázaly valorizovat důchody dle zákona před spuštěním celé reformy. Garantovala také, že veškeré příjmy a dividendy státních firem poputují na podporu realizace reorganizace penzí (Vláda ČR 2010a: 5). Dodatek ke koaliční smlouvě, schválen v červenci roku 2011, poté přináší podrobnější informace o provedení a podobě důchodové reformy. Doba odchodu do důchodu pro ročníky narození 1936 až 1977 by měla být prodloužena o 2 měsíce, dodatek upravoval také oddálení doby odchodu na důchod pro ročníky narozeny po roce 1977, avšak v tomto dokumentu pro tyto osoby nebyla stanovena žádná a priori daná hranice. Osoby do 35 let by měly mít možnost transformovat část svých prostředků, konkrétně 3 %, z I. pilíře (průběžná státní složka) do II. pilíře (kapitalizační účet). Ve svém programu ODS stanovila hranici vy výši 4 %, došlo tedy k drobné korekci oproti předvolebnímu návrhu. Osoby starší 35 let budou mít lhůtu šesti měsíců na rozhodnutí, zda do II. pilíře vstoupí, přičemž jejich rozhodnutí bude nevratné. V případě účasti v kapitalizační složce do ní pojištěnci budou přispívat dalšími 2 % ze své mzdy (Vláda ČR 2011: 4). Správa II. pilíře byla přiřknuta penzijním společnostem, státní privatizační příjmy by měly směřovat na důchodové účty. Schválena byla také možnost transformace 1 % ze svého vyměřovacího základu na důchodový účet svých rodičů. Typ spořicího účtu ve II. pilíři pak může být všeobecný státních dluhopisů, konzervativní, vyvážený a dynamický (Vláda ČR 2011: 3-5).

Body v dodatku koaliční smlouvy byly úspěšně uvedeny do praxe. Novela zákona o důchodovém pojištění č. 220/2011 Sb. upravuje prodlužování věku při odchodu do důchodu, ale také např. nová pravidla valorizace penzí nebo novou formu vypočítávání základní výměry (Kučerová 2011). Od začátku roku 2013 začala platit reforma penzí. Systém se nově skládá ze tří pilířů a novinkou je zavedení II. pilíře, jehož podmínky již byly vymezeny v dodatku koaliční smlouvy. Při vstupu do II. pilíře je tedy občanovi snížen odvod na státní důchodové pojištění o 3 %, ze svých příjmů si na tento účet přidává další 2 %. Účast v tomto pilíři je možné uzavřít u šesti penzijních společností, a to Allianz, České pojišťovny, České spořitelny, Raiffeisen, KB a ČSOB (Ministerstvo financí, Ministerstvo práce a sociálních věcí 2013: 1). V rámci osvěty probíhaly ve všech krajských městech diskuze u „kulatého stolu“, bylo také zřízeno informační call centrum, do tisku byly dány manuály a letáky s informacemi o důchodové reformě, dostupné na úřadech práce či finančních správách (Ministerstvo financí, Ministerstvo práce a sociálních věcí 2013: 1-2).

3.4.2. TOP 09

Tato strana v úvodní etapě celé reformy zdůrazňovala nutnost důsledně informovat veřejnost tak, aby tento nový systém získal pochopení a důvěru občanů. TOP 09 navrhovala zavedení vícesložkového systému. První část by měla být průběžná a dotována z povinného pojištění na důchod, a to 28 %. Druhou, kapitalizační složku, tato strana v programu stanovila jako dobrovolnou. Pokud by se občan rozhodl pro vstup do tohoto pilíře, byl by mu snížen odvod do průběžné části na 24 %, na kapitalizační konto by musel přispívat minimálně 6 % ze svých příjmů, což znamená, že oproti původnímu odvodu by si nově musel připlatit 2 % z vlastní mzdy. Pokud by osoba měla navíc rodiče pobírající starobní důchod, posílala by jim z vlastního účtu částku v hodnotě 2 % ze svého účtu. Aktiva společnosti ČEZ, popř. nepřímé daně, by pak měly sloužit k dotování v situaci, ve které by došlo k výpadku příjmů z průběžného systému. V horizontu 30 let by pak podle této strany bylo ideální, kdyby důchody byly rovnoměrně vypláceny z průběžného a kapitalizačního systému (TOP 09 2010a: 19-20).

Dodatek koaliční smlouvy upravil oproti programovému návrhu TOP 09 výši odvodu z I. průběžného pilíře do II. kapitalizačního, na 3 %. Tento dokument navíc stanovil částku příspěvku rodičům na hodnotu 1 % z důchodového pojištění, přičemž strana ve svém programu žádala takovýto odvod ve výši 2 % z kapitalizačního účtu. V souladu s předvolebními návrhy bylo v koaličním dokumentu garantováno zajištění podpory a dotace reformy systému penzí z privatizačních zisků a nepřímých daní (Vláda ČR 2011: 4-5).

Znění zákonů upravujících důchodový systém zůstalo stejné, jako obsah dodatku koaliční smlouvy. Přesná výše navrhovaných odvodů ve volebním programu se tedy straně nepovedla prosadit do znění koaličního dokumentu a následné reality. (Ministerstvo financí, Ministerstvo práce a sociálních věcí 2013: 1-2). TOP 09 taktéž slibovala osvětovou fázi před samotnou reformou důchodové reformy. Avšak ani postupy zřizující informační linky poskytující informace o nové reformě, jednání odborníků s krajskými pracovníky na úřadech práce či finančních úřadů a distribuce manuálů či informačních letáků nebyly dostatečné v důkladné edukaci veřejnosti. Jak uvádí Litomská (2013: 1-2), např. šetření agentury CVVM v prosinci roku 2012, tedy před startem reformy penzí, ukázalo, že 61 % dotazovaných respondentů důchodové reformě při nejmenším rozumí nepříliš dobře. Také penzijní společnosti upozorňují na to, že nízká účast ve II. pilíři je následkem především špatné informovanosti veřejnosti.

Programové návrhy obou zkoumaných stran byly téměř totožné. TOP 09 na rozdíl od ODS navrhovala výši příspěvku na důchody rodičů ve výši 2 % z vlastního účtu, nicméně zrealizován byl návrh volebního programu ODS, který tento tuto hodnotu stanovil pouze na úroveň 1 % z důchodového pojištění. Obě zkoumané strany pak oproti svým předvolebním slibům přistoupily na snížení odvodu ze státní průběžné složky do II. pilíře o jeden procentní bod. Avšak zavedení reformy penzí kýžený efekt nepřineslo. Aby byla celá reforma a nový systém úspěšný, penzijní společnosti odhadly počet účastníků ve II. pilíři minimálně na půl miliónu (Litomiská 2013: 1). Nicméně za rok 2013 do tohoto pilíře vstoupilo jen 83 960 lidí (Deník.cz 2014). Představitelé penzijních společností spatřují důvody tohoto neúspěchu v selhání vládních stran v oblasti důkladného informování české veřejnosti. Navíc celému systému nejspíše nepřidaly také hrozby opozice, že při vstupu do vlády celý II. pilíř zruší (Litomiská 2013:2).²⁴

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, do jaké míry se politickým stranám ODS a TOP 09 podařilo naplňovat volební program pro volby do Poslanecké sněmovny 2010. V pravděpodobně nejdůležitější oblasti pro oba zkoumané politické subjekty, hospodářské politice, byla ve zrealizování volebních slibů úspěšnější TOP 09. ODS nedokázala uvést do praxe své prioritní opatření týkající se zavedení tzv. finanční ústavy a Národní rozpočtové rady. Strany se však v popisované oblasti dopustily velkého rozporu vzhledem ke svým volebním programům, jelikož prosadily dvojnásobné zvýšení sazeb DPH. Ačkoliv v oblasti boje proti korupci se obě strany vyznačovaly obdobnými programovými návrhy, i přes silný vládní mandát ani ODS, ani TOP 09, nezrealizovaly část svých předvolebních slibů. Občanští demokraté však byli v této oblasti úspěšnější, když se jim podařilo zrealizovat větší polovinu proklamovaných opatření. Naplňování programu v otázkách sociální politiky vyznělo úspěšněji pro TOP 09. ODS provedla několik slibovaných změn, jež byly programově velmi blízké TOP 09. Právě tato opatření byla poté zrealizována společně. Nicméně občanští demokraté ve svém programu navrhovali další body, které se jim již uskutečnit nepodařilo.

²⁴ Tento slib se velmi pravděpodobně doopravdy vyplní, jelikož nová Sobotkova vláda chce II. pilíř důchodového systému zrušit od roku 2016 (Aktuálně.cz 2014).

V závěrečné oblasti týkající se důchodové reformy, byla finální verze nového systému penzí blíže programovému návrhu občanských demokratů. V rámci všech zkoumaných oblastí byla v naplňování programových bodů o něco úspěšnější strana TOP 09, které se podařilo zrealizovat přibližně 65 % všech návrhů. ODS v rámci studovaných oblastí uvedla do praxe asi 62 % bodů obsažených ve svém volebním programu.

Ve zkoumaných oblastech analyzované politické subjekty prosazovaly stabilizované veřejné rozpočty s vyrovnanými schodky hospodaření, navrhovaly kultivaci a zefektivnění fungování podnikatelského sektoru, nezvyšování daní a solidaritu zodpovědných. Individuální odpovědnost lze vysledovat ve zdůrazňování nutnosti provedení důchodové reformy tak, aby celý systém výplaty penzí nezkolaboval a nezpůsobil problémy budoucím generacím. V programu obou stran lze vysledovat průsečíky s konzervativními a liberálními principy, které již byly popsány výše. U programu občanských demokratů jsou přítomny tendence zaujmout širší vrstvy občanů, slibovaných bodů je v rámci programu větší množství, avšak často nemají konkrétnější rysy. Naopak TOP 09 je ve svém programu poněkud pregnantnější a striktnější, především pak v otázkách sociálního systému a státních škrtů. TOP 09 by tak z tohoto pohledu měla být na pravolevé ose politického spektra umístěna více napravo než ODS. Po předčasném konci vlády Petra Nečase následovaly předčasné volby, které změnil tradiční postavení občanských demokratů ve stranickém systému. Ti obdrželi necelých 8 % hlasů, čímž dosáhli svého historického minima. TOP 09 sice ODS se ziskem necelých 12 % hlasů předčila, nicméně obě strany se v současné době nachází v opozici (iDNES 2013). Do Poslanecké sněmovny ČR se dostalo celkem sedm stran, čímž došlo ke zvýšení fragmentace stranického systému, navíc dvě nové strany na české politické scéně, ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie lze prozatím z hlediska systému stran identifikovat jen s obtížemi.

Z výsledku parlamentních voleb roku 2013 je patrné, že ani jedna ze zkoumaných stran nezaznamenala velký úspěch, což platí dvojnásob v případě občanských demokratů. Strany se sice ve vládě pustily do provedení řady reforem a zavedení mnohých úsporných opatření v souladu se svým programem, ODS i TOP 09 však zřejmě selhaly v důkladném vysvětlování nutnosti prosazených kroků. Jako nejlepší příklad této skutečnosti může sloužit reforma důchodového systému. Zkoumaným stranám ve vládě nejspíš také uškodily časté personální změny na ministerstvech, společně s několika obviněními z korupce. Největším programovým prohřeškem obou zkoumaných stran, který se dotýkal také podnikatelského

sektoru, bylo zvyšování DPH. Sazby této daně byly za období vlády TOP 09 a ODS zvednuty celkem dvakrát, přičemž návrhy se několikrát měnily. Od roku 2013 měla být např. sjednocená sazba DPH na 17,5 %, což se však nestalo. Právě tzv. stabilizační balíček, který byl přijat až na konci roku 2012 a měl platit ihned od roku 2013, znamenal poměrně výrazný chaos především v živnostenském prostředí. Tyto kroky byly v zásadním rozporu s programem ODS i TOP 09 a dá se říci, že i s konzervativně-liberální ideologií obou stran, která naopak volá po nízkých daních a snižování byrokratické zátěže.

Summary

The bachelor thesis *"The Comparison of the ODS and the TOP 09: Programme versus reality"* analysed how successful were mentioned political parties in the implementation of their election programmes into the reality and which of the studied party was superior in this activity. It has been found out that ODS accomplished more promises from their election programme in the area of the pension reform and struggle against corruption on the other hand TOP 09 fulfilled more program points in the area of the economic policy and social system. In the overall result TOP 09 was slightly more successful in the implementation their election promises than ODS.

Seznam zkratk

ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSL	Československá strana lidová
ČSS	Československá strana socialistická
DPH	Daň z přidané hodnoty
HSD-SMS	Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko
KDS	Křesťanskodemokratická strana
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová
KSČ	Komunistická strana Československa
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
SPR-RSČ	Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa

Použitá literatura a zdroje

Monografie

BALÍK, S. (2006). *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. CDK. Brno

BALÍK, S. (2010). *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. CDK. Brno

BENDA, M. (2000). Konzervativismus v 90. letech (Odkaz Václava Bendy). In: FIALA, P.; MIKŠ, F. et al.: *Česká konzervativní a liberální politika: Sborník k desátému výročí založení revue Proglas*. Vyd. 1. Brno: CDK, s. 125-137.

BEYME, K. (1985). *Political Parties in Western Democracies*. Vyd.1. Aldershot: Gower Press.

BLONDEL, J.; MULLER-ROMMEL, F.; MÁLOVÁ, D. (2007). *Governing new european democracies*. Vyd. 1. Basingstoke & New York: Palgrave Macmillan.

CABADA, L.; ŠANC, D. (2005). *Český stranický systém ve 20. století*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.

FIALA, P.; HLOUŠEK, V. (2003). Stranický systém České republiky. In: FIALA, P.; HERBUT, R.: *Středoevropské systémy politických stran: Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, s. 13-54.

FIALA, P.; STRMISKA, M. (1998). *Teorie politických stran*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal.

HLOUŠEK, V.; KOPEČEK, L. (2010). *Politické strany: Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing.

KLÍČ, Z.; SOKOL, P. (2011). *20 let Občanské demokratické strany: 1991-2011*. Vyd.1. Praha: ODS Publishing.

KUBÁT, M. (2000). Česká parlamentní pravice z pohledu politické vědy. In: FIALA, P.; MIKŠ, F. et al.: *Česká konzervativní a liberální politika: Sborník k desátému výročí založení revue Proglas*. Vyd. 1. Brno: CDK, s. 86-105.

KUBÁT, M. (2004). Stranické systémy. In: CABADA, L., KUBÁT, M. a kol.: *Úvod do studia politické vědy*. Vyd. 2. Praha: Eurolex Bohemia, s. 242-264.

MAREŠ, M. (2011). Konsolidace levice ve stranickém systému České republiky. *Politologický časopis II/2011*, s. 133-159.

MAREŠ, M. (2006). Programatika ODS. In: BALÍK, S. et. al.: Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006. Vyd.1. Brno: CDK, s. 124-140.

MAREŠ, M. (2002). Česká republika. In: FIALA, P.; HOLZER, J.; STRMISKA, M. et. al.: Politické strany ve střední a východní Evropě: Ideově-politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích. Brno: Masarykova univerzita v Brně, s. 121-153.

MRKLAS, L. (2008). *Formování české pravicové politiky po roce 1989: zdroje, vývoj, instituce, program, typologie a perspektivy*. Praha

NEČAS, P. (2000). Hledání kořenů: pouze deset let české konzervativně-liberální politiky?. In: FIALA, P.; MIKŠ, F. et al.: *Česká konzervativní a liberální politika: Sborník k desátému výročí založení revue Proglas*. Vyd. 1. Brno: CDK, s. 148-164.

NOVÁK, M. (1997). *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství.

NOVÁK, M. et al. (2011). *Úvod do studia politiky*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství.

ROSŮLEK, P. (2004). Politické ideologie. In: CABADA, L., KUBÁT, M. a kol.: *Úvod do studia politické vědy*. Vyd. 2. Praha: Eurolex Bohemia, s. 135-177.

ŘÍCHOVÁ, B. (2007). *Úvod do současné politologie*. Vyd. 1. Praha: Portál.

SARTORI, G. (2005). *Strany a stranické systémy*. Vyd. 1. Brno: CDK.

SKOVAJSA, M. (2011). Politika a filosofie: úvod do politické filosofie. In: NOVÁK, M. et al.: *Úvod do studia politiky*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, s. 76-125.

Odborné články

BLONDEL, J. (1968). Party system and Patterns of Government in Western Democracies. *Canadian Journal of Political Science* 1/ 2: 180-203.

FIALA, P.; MAREŠ, M. (1997a). Konstituování systému politických stran v České republice (1989-1992). *Politologický časopis I/1997*, s. 104-126.

FIALA, P.; MAREŠ, M. (1997b). Vývoj systému politických stran v České republice (1992-1996). *Politologický časopis III/1997*, s. 305-316.

HANÁČEK, V. (2010a). Typologie českého stranického systému po roce 1989 [online]. *E-polis.cz* [cit. 2014-04-01]. Dostupné z WWW: <http://www.e-polis.cz/politicke-teorie/540-typologie-ceskeho-stranickeho-systemu-po-roce-1989.html>.

HANÁČEK, V. (2010b). Vliv voleb do PS PČR na český stranický systém [online]. *E-polis.cz* . [cit. 2014-04-01] Dostupné z WWW: <http://www.e-polis.cz/politicke-teorie/541-vliv-voleb-do-ps-pcr-na-cesky-stranickeho-system.html>.

KUBÁT, M. (2006). Teorie antisystémové strany a Komunistická strana Čech a Moravy.[online]. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z WWW: http://moduly.outly.cz/psss/zdroje_pro_studium/Kubat_2006.pdf

NOVÁK, M. (1999). Utváření stranického systému v českých zemích: Analýza dosavadních trendů a výhledy do budoucna. *Politologický časopis II/1999*. 133-145.

STRMISKA, M. (2006). The Czech Party System: a few observations on the properties and working logic of the Czech party arrangement [online]. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z WWW: <http://ispo.fss.muni.cz/uploads/2download/v4/V4-Strmiska.pdf>.

STRMISKA, M. (1999). Utváření českého multipartismu: příběh na pokračování. *Politologický časopis II/1999*, s. 162-169.

Elektronické zdroje

AKTUÁLNĚ.cz (2013). Nečas i rebelové budou policii vysvětlovat trafiky. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/necas-i-rebelove-ods-budou-policii-vysvetlovat-trafiky/r~i:article:772835/>.

AKTUÁLNĚ.cz (2014). Komise vyřeší konec druhého pilíře, určí také důchodový věk. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/komise-zrusi-druhy-pilir-a-bude-motivovat-k-vetsimu-sporeni/r~133d10e8d5e711e3b566002590604f2e/>.

BOHUTÍNSKÁ, J. (2011). Od ledna se výrazně mění zákoník práce. Čtete jak.[online] *podnikatel.cz* [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.podnikatel.cz/clanky/od-ledna-se-vyrazne-meni-zakonik-prace-ctete-jak/>.

ČESKÁ TELEVIZE (2009). Parkanová a Severa míří za Kalouskem do TOP 09. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/57407-parkanova-a-severa-miri-za-kalouskem-do-top-09/>.

ČESKÁ TELEVIZE (2012). Vláda dostala na protikorupčním vysvědčení trojky. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/162956-vlada-dostala-na-protikorupcnim-vysvedceni-trojky/>.

DENÍK.cz (2014). Ve 2. pilíři spoří na penzi 83.960 lidí. V prosinci přibylo 207 smluv. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.denik.cz/ekonomika/ve-2-piliri-spori-na-penzi-83-960-lidi-v-prosinci-pribylo-207-smluv-20140110.html>.

FINANCE.cz (2013). Splatnost faktur dle novely obchodního zákoníku. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/397404-splatnost-faktur-dle-novely-obchodniho-zakoniku/>.

FINANČNÍ SPRÁVA ČR (2013.) [online] [cit. 2014-05-05]. Co se změní u daně z převodu nemovitostí po 1. 1. 2014? Změny budou i u daně dědické a darovací. [online] [cit. 2014-05-

05]. Dostupné z WWW: <http://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/pro-media/tiskove-zpravy/2013/co-se-zmeni-u-dane-z-prevodu-nemovitosti-po-1-1-2014-zmeny-budou-i-u-dane-dedicke-a-darovaci-4576>.

HUSÁROVÁ, L.; MAŇOUR, I. (2012). Rebelové v ODS vládu nepoloží, tři z nich se vzdají mandátu poslance. [online] *rozhlas.cz* [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/rebelove-v-ods-vladu-nepolozí-tri-z-nich-se-vzdaji-mandatu-poslance--1133538.

IDNES.cz (2009). Vláda projedná snížení příspěvku politickým stranám, ušetřila by se miliarda. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/vlada-projedna-snizeni-prispevku-stranam-usetrila-by-se-miliarda-p9d-/domaci.aspx?c=A091014_150623_domaci_ban.

IDNES.cz (2013). Výsledky voleb v České republice. Volby do Poslanecké sněmovny 2013. [online]. [cit. 2014-04-05] Dostupné z WWW: <http://volby.idnes.cz/>.

IHNED.cz (2011). TOP 09 a KDU-ČSL zase spolu. Kníže a jeho strana jdou k evropským lidovcům. [online]. [cit. 2014-04-05] Dostupné z WWW: <http://zpravy.ihned.cz/c1-49668320-top-09-a-kdu-csl-zase-spolu-knize-a-jeho-strana-jdou-k-evropskym-lidovcum>.

KUČEROVÁ, D. (2011). Začala platit další část malé důchodové reformy. Čtete, jaké změny přináší. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.podnikatel.cz/clanky/mala-duchodova-reforma-odstartovala-kolotoc-zmen/>.

LITOMISKÁ, L. (2013). Účast Čechů ve II. pilíři. [online] *cevro.cz* [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/14denik_7_2013.pdf.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR (2012). Výsledky pokladního plnění státního rozpočtu ČR za rok 2011. [online] [cit.2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2012/2012-01-30-tiskova-zprava-5147-514>.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR (2013). Schodek státního rozpočtu se meziročně snížil o více než 40 mld. Kč. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2013/schodek-sr-se-mezirocne-snizil-8475>.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR (2014). Výsledek hospodaření státního rozpočtu nejlepší od roku 2008. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2014/vysledek-hosp-statniho-rozpocetu-od-r2008-16289>.

MINISTERSTVO FINANCÍ, MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (2013). II. pilíř důchodové reformy startuje – ministerstva společně informují. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14263/TZ_070113a.pdf.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (2010). Přehled změn v působnosti MPSV v roce 2011. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: www.mpsv.cz/files/clanky/10059/tz_211210a.pdf.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (2011a). Nezaměstnanost. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/5_

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (2011b). Příspěvek na péči od 1/1/2012. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/23>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (2012a) Základní informace k sKartě. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: www.mpsv.cz/files/clanky/13134/tz_260612a.pdf.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (2012b) MPSV: Poslanecká sněmovna přijala novelu zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: www.mpsv.cz/files/clanky/13504/tz_060912b.pdf.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (2012c). Ve veřejné službě pracovalo 97 procent dlouhodobě nezaměstnaných. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14202/tz_271212a.pdf.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (2013a). Müllerová: Pomáháme začít podnikat. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: www.mpsv.cz/files/clanky/15222/TZ_130513a.pdf.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (2013b) MPSV kontroluje nelegální práci. Za loňský rok firmy platí na pokutách 163 milionů korun. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14644/TZ_190213a.pdf.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (2013c). Nejčastější otázky a odpovědi k ukončení sKarty. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/16561> .

MINISTERSTVO VNITRA ČR (2010). Senát schválil snížení státního příspěvku na mandát. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/senat-schvalil-snizeni-statniho-prispevku-na-mandat.aspx>.

MORÁVEK, D. (2013). Daňová reforma už od 2014? Připomínáme, co všechno vás čeká. [online] [podnikatel.cz](http://www.podnikatel.cz) [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.podnikatel.cz/clanky/danova-reforma-uz-od-roku-2014-pripominame-co-vsechno-vas-ceka/> .

ODSa. *Základní informace o Občanské demokratické straně*. [online]. [cit. 2014-05-06]. Dostupné z WWW: <http://www.ods.cz/o-nas>.

ODSb. *Historie*. [online]. [cit. 2014-05-06]. Dostupné z WWW: <http://www.ods.cz/historie>.

ODS (2010). Řešení, která pomáhají: Volební program pro volby do Poslanecké sněmovny 2010. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program2010.pdf>.

ODS. (2012). Dva roky ve vládě. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: www.ods.cz/docs/kongres2012/ods-ve-vlade.pdf.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČRa. Sněmovní tisk 821: VI. n. Ústav. z. o rozpočtové odpovědnosti – EU. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=821&O=6>.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČRb. Sněmovní tisk 377: Návrh novely z. o dani z přidané hodnoty – EU. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=377>.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČRc. Sněmovní tisk 801: VI. n. z. o změně daňových, pojistných a dalších zákonů - EU (§ 83, odst. 2 JŘ). [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=801>.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČRd. Sněmovní tisk 564: Novela z. o sociálně-právní ochraně dětí. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=564>.

SEDLÁČKOVÁ, V. (2012). Novela o veřejných zakázkách je nedostatečná, míní protikorupční iniciativy. [online] *rozhlas.cz* [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/1012555.

ŠÍMA, M. (2012). Novela živnostenského zákona už platí. Jak podnikatelům pomáhá? [online] *podnikatel.cz* [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.podnikatel.cz/clanky/novela-zivnostenskeho-zakona-uz-plati-v-cem-podnikatelum-ulehcila/>.

TOP 09a. *Programová východiska a principy*. [online] [cit. 2014-04-06]. Dostupné z WWW: <http://www.top09.cz/proc-nas-volit/programova-vychodiska-a-principy/>.

TOP 09b. *Hodnotové desatero*. [online] [cit. 2014-04-06]. Dostupné z WWW: <http://www.top09.cz/proc-nas-volit/hodnotove-desatero/>.

TOP 09 (2009a). Strana TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislý podepsaly smlouvu o spolupráci. [online] [cit. 2014-04-06]. Dostupné z WWW: <http://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/strana-top-09-a-hnuti-starostove-a-nezavisli-podepsaly-smlouvu-o-spolupraci-69.html>.

TOP 09 (2009b). Karel Schwarzenberg předsedou TOP 09. [online] [cit. 2014-04-06]. Dostupné z WWW: <http://www.top09.cz/co-delame/celostatni-snemy/snem-2009/karel-schwarzenberg-predsedom-top-09-567.html>.

TOP 09. (2010a). *Volební program 2010 do Poslanecké sněmovny*. [online] [cit. 2014-04-06]. Dostupné z WWW: <http://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2010-do-poslanecke-snemovny.pdf>.

TOP09. (2010b). Prezentace volební kampaně. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://www.top09.cz/files/soubory/prezentace-volebni-kampane_103.pdf.

ÚŘAD VLÁDY ČR (2013). Zhodnocení plnění úkolů obsažených ve Strategii vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW:

<http://www.korupce.cz/assets/dokumenty/aktuality/Zhodnoceni-plneni-ukolu-obsazenych-ve-Strategii-vlady-v-boji-proti-korupci-na-obdobi-let-2011-a-2012.pdf> .

ÚŘAD VLÁDY ČR (2014). Informace o stavu způsobu plnění úkolů obsažených ve Strategii vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014: Aktualizace za 4. čtvrtletí 2013. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2013-2014/zpravy-o-plneni/Info-o-plneni---4-Q-2013---final.pdf>.

VĚCI VEŘEJNÉ (2010). Politický program. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW:<http://www.slideshare.net/xjert02/veci-verejne-volebni-program-do-poslanecke-snemovny-2010>

VLÁDA ČR. (2010a). Koaliční smlouva: O vytvoření koalice rozpočtové odpovědnosti, vlády práva a boje proti korupci. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni_smlouva_ods_top09_vv.pdf.

VLÁDA ČR. (2010b). Programové prohlášení vlády. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf.

VLÁDA ČR. (2010c). Úsporný rozpočet na rok 2011. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/usporny-rozpocet-na-rok-2011-75757/>.

VLÁDA ČR (2011). Dodatek ke koaliční smlouvě: O vytvoření koalice rozpočtové odpovědnosti, vlády práva a boje proti korupci. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Dodatek-koalicni-smlouvy-30-6-11.pdf>

VLÁDA ČR (2012a). Vláda schválila rozpočet pro rok 2013. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/vlada-schvalila-rozpocet-pro-rok-2013-99424/>.

VLÁDA ČR (2012b). Dva roky vlády. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Dva-roky-vlady-13-7-12_final.pdf.

VLÁDA ČR (2013). Tři roky vlády Petra Nečase. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/tri-roky-vlady-petra-necase-108619/>.

Zákony

SNĚMOVNÍ TISK 821. Vládní návrh ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti. [online] [cit. 2014-05-05].

Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=821&CT1=0>.

ZÁKON Č. 370/2011 Sb. Kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb11370&cd=76&typ=r>.

ZÁKON Č. 55/2012 Sb. Kterým se mění zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: http://www.mmr.cz/getmedia/453396a0-5c2f-4727-9af6-6e2e07589d3e/NOVELA-VZ-_-sbirka.

ZÁKON Č. 500/2012 Sb. O změně daňových, pojistných a dalších zákonů v souvislosti se snižováním schodků veřejných rozpočtů. [online] [cit. 2014-05-05]. Dostupné z WWW: aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=6329.